



1951

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ / 2005

το φυλλαράκι

Περιβαλλοντικές εναισθησίες

Φύση
Γνώση
Προστασία



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

το φυλλάράκι

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΕΕΠΦ)

Νίκης 20, 105 57, Τηλ: 210-3224 944, Fax: 210-3225 285

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: hspn@hol.gr, Ιστοθέση: www.eepf.gr

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ) είναι η παλαιότερη περιβαλλοντική οργάνωση στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε το 1951. Έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί τόσο τους Έλληνες όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για τη φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

Η ΕΕΠΦ συνετέλεσε στη δημιουργία των περισσότερων Εθνικών Δρυμών, των υγροτόπων διεθνούς σημασίας Ramsar και πολλών άλλων προστατευόμενων περιοχών. Πρωτοστάτησε, επίσης, στις προσπάθειες προστασίας απειλούμενων ειδών.

Δραστηριοποιείται σήμερα σε τέσσερις άξονες: περιβαλλοντική εκπαίδευση, προγράμματα προστασίας της Φύσης, παρεμβατική προστασία και γενικότερη ευαισθητοποίηση του κοινού.

Η ΕΕΠΦ διοικείται από 10μελές Διοικητικό Συμβούλιο, που εκλέγεται στην ετήσια Γενική Συνέλευση από τα μέλη της.

Τιμή τεύχους 3 €

Στα συμμετέχοντα σχολεία στα προγράμματα της ΕΕΠΦ, στους Υπεύθυνους Π.Ε. των Νομών, στα ΚΠΕ και τις Εθελοντικές Ομάδες, διατίθεται δωρεάν

ΤΟ ΣΤΕΦΑΝΙ ΑΠΟ ΦΥΛΛΑ ΣΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΠΡΟΕΡΧΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΡΤΑ ΤΟΥ 13ου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ

Συντακτική Επιτροπή έκδοσης:

Πρόεδρος:

Μαρία Ρουσομουστακάκη

Μέλη:

Αλίκη Βαβούρη
Διονυσία Παπαδοπούλου
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης
Γεωργία Φέρμελη
Κλεοπάτρα Χατζηκώστα

Γραμματέας:

Πάνος Μαθιουδάκης

Εκδότης-Υπεύθυνος ύλης:

Μαρία Ρουσομουστακάκη

Επιμέλεια:

Μαρία Ρουσομουστακάκη, Αλίκη Βαβούρη

Καλλιτεχνική Επιμέλεια:

Άννα Κατσουλάκη

Παραγωγή-Εκτύπωση

Γραφικές Τέχνες ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ Α.Ε.

Ιδιοκτήτης:

Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ)

Περιεχόμενα

| | |
|--|--------|
| ■ Editorial – το φυλλάράκι | 1 |
| ■ Στρατηγική της ΕΕΠΦ για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση | 2 |
| ■ Το ενεργειακό ζήτημα Αφορμή για περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση | 4 |
| ■ Υπαιθρια Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και τοπική Ανάπτυξη Ένας νέος ιστορικός συμβιβασμός; | 8 |
| ■ Εικαστική Αγωγή και Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση | 12 |
| ■ Προγράμματα και Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης | 16 |
| ■ Η πράσινη γωνιά του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας | 21 |
| ■ Νέα από το χώρο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης | 25, 32 |
| ■ «Τα ζώα που ζουν ή επισκέπτονται το σχολικό μας κήπο» | 26 |
| ■ «Τα ζώα του δάσους» | 27 |
| ■ Ο παράδεισος που έγινε Paradiso | 31 |
| ■ Βιβλιοπαρουσίαση, 2004 ευχές για το Περιβάλλον | 32 |

το φυλλαράκι

Η βίμη φαίνεται ήρεμη. Άες και δε γινόταν τίποτα στο εσωτερικό της. Ή όμως έσφοζε από ζωή. Αν το νερό γινόταν αόρατο οηκό, τι θα μπορούσε κατείς να δει; Το χέρι τεντώθηκε, μάζεψε ενέργεια και πέταξε ένα βότσαλο. Ομόκεντροι κύκλοι απηλύθησαν στην επιφάνεια. Μακάρι τα βότσαλα να ήταν ποηλιά και οι κύκλοι να μετέφεραν πληροφορίες και μηνύματα από και προς κάθε γωνιά της βίμης...



Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ), σκοπό της έχει την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας μας. Η προστασία περνά μέσα από το μονοπάτι της γνώσης. Και επειδή τα παιδιά και οι νέοι της Ελλάδας είναι οι αυριανοί πολίτες αυτού του τόπου, η ευαισθητοποίησή τους σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα του φυσικού, αποτελεί ένα από τους βασικούς στόχους της ΕΕΠΦ. Γι αυτό δραστηριοποιείται από το 1993 στο χώρο της Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης και Εκπαίδευσης, με μια σειρά Προγραμμάτων και Δικτύων.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, έχει κάνει άλματα τα τελευταία χρόνια. Είναι ένα σύστημα παραγωγικό, έστω και αν πολλοί δεν το γνωρίζουν. Φωτισμένοι δάσκαλοι μπολιάζουν τα παιδιά με τις ιδέες της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Τη χρονιά που πέρασε, μόνο στα Προγράμματα της ΕΕΠΦ, συμμετείχαν 32 Νηπιαγωγεία και 692 Δημοτικά Σχολεία, Γυμνάσια, Λύκεια και ΤΕΕ. Γίνεται πολλή δουλειά. Η ΕΕΠΦ προσπαθεί να συμβάλλει όσο και όπως μπορεί. Συνεργάζεται με ειδικούς επιστήμονες και εκπαιδευτικούς στην οργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων, στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού το οποίο παρέχει δωρεάν. Συνεργάζεται με το Υπουργείο Εθνικής Παι-

δείας και Θρησκευμάτων, τους Υπεύθυνους Π.Ε., τα ΚΠΕ και όλη την Εκπαιδευτική Κοινότητα.

Η πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των παιδιών και των νέων, σε θέματα περιβάλλοντος, είναι κοινός στόχος.

Για περισσότερα από δέκα χρόνια παρακολουθούμε τις ομάδες, που συμμετέχουν στα προγράμματα της ΕΕΠΦ. Μέσα από εκδηλώσεις ειδικές για κάθε πρόγραμμα και έντυπα, προσπαθούμε να δίνουμε τη δυνατότητα να επικοινωνούν μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν εμπειρίες και ιδέες. Φέτος η ΕΕΠΦ προσφέρει ένα νέο «εργαλείο» στο Δάσκαλο που ασχολείται με περιβαλλοντικά θέματα. Ένα περιοδικό, μέσον πληροφόρησης, ανταλλαγής απόψεων, ιδεών, εμπειριών.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι ένας χώρος γεμάτος ζωή. Γίνεται πολλή δουλειά. Άς γίνει και φανερό πως τα νερά δεν είναι στάσιμα. Άς παρουσιαστούν οι δραστηριότητες ομάδων παιδιών και νέων, που μέσα από βιωματικές εμπειρίες, με την καθοδήγηση του Δασκάλου, μαθαίνουν τις αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

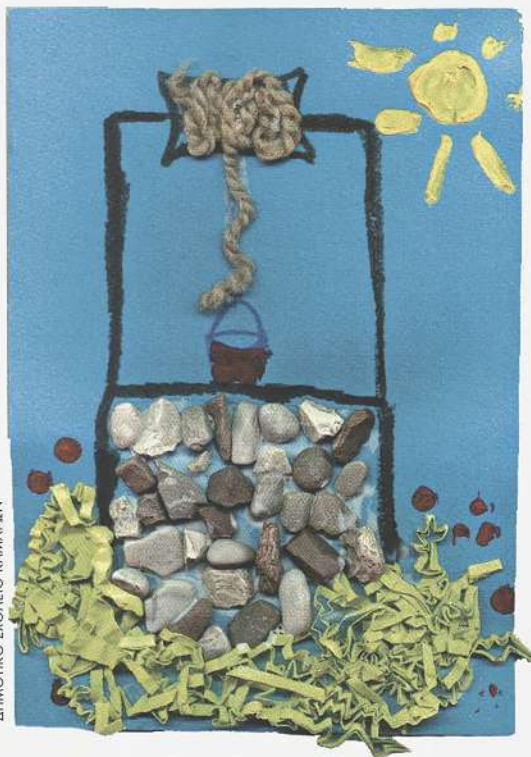
Ο στόχος, ο σκοπός, είναι η πληροφόρηση και η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των παιδιών και των νέων της Ελλάδας. Είναι η γόνιμη ανταλλαγή ιδεών, απόψεων, εμπειριών, είναι η πληροφόρηση σε θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ενέργεια υπάρχει πολλή. Εμπειρία επίσης. Δραστηριότητες άφθονες. Άς γίνει αυτό το περιοδικό, ένα φύλλο Περιβαλλοντικό, το φυλλαράκι που θα μεταφέρει πληροφορίες και μηνύματα από και προς κάθε γωνιά της Ελλάδας.

ΜΑΡΙΑ ΡΟΥΣΣΟΜΟΥΣΤΑΚΑΚΗ

Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης
Λέκτορας του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Η στρατηγική της ΕΕΠΦ για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Ένας από τους βασικούς στόχους της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ) -που θα έπρεπε να είναι και εθνικός στόχος- είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών και των νέων της Ελλάδας σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, ιδίως του φυσικού. Για να πετύχει αυτό το στόχο η ΕΕΠΦ, διαθέτει στο χώρο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης μια σειρά Προγραμμάτων και Δικτύων, όπως για παράδειγμα, τα «Οικολογικά Σχολεία», «Φύση Χωρίς Σκουπίδια», «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον», «Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου», «Μαθαίνω για τα Δάση».



ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΜΑΡΩΝ

Τα εκπαιδευτικά αυτά προγράμματα δεν είναι απλές εποχικές δράσεις. Είναι διαχρονικά, με συνέχεια και πολλές δραστηριότητες. Έχουν συντονιστικές επιτροπές αξιολόγησης, στις οποίες συμμετέχουν εκπαιδευτικοί, ειδικοί επιστήμονες και μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΕΠΦ. Στο τέλος της κάθε εκπαιδευτικής χρονιάς, φθάνουν στα γραφεία της ΕΕΠΦ οι εργασίες των διαφόρων ομάδων, τις οποίες αξιολογούν οι Συντονιστικές επιτροπές και βραβεύουν τις καλύτερες. Στα προγράμματά μας τα τελευταία χρόνια συμμετέχουν μερικές δεκάδες χιλιάδες εκπαιδευτικοί και μαθητές από όλη την Ελλάδα, αλλά και ομάδες πολιτών. Κάθε χρόνο ανεβαίνουν όχι απλά ποσοτικά, αλλά κυρίως ποιοτικά, οι εργασίες των διαφόρων ομάδων, πάντα με την συνεργασία των Υπεύθυνων Π.Ε. και των ΚΠΕ.

Παρά τις ιδιαιτερότητες που υπήρξαν πρόσφατα σε σχέση με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση εξαιτίας της Υπουργικής Απόφασης 47587/Γ7 /15-5-2003 της απελευθέρωσης πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ, με κεντρικό σημείο τον έλεγχο και τον συντονισμό όλων των προγραμμάτων και δικτύων ΠΕ, ουσιαστικά από τα ΚΠΕ (Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης), και κατά συνέπεια την χειραγώγηση, τον περιορισμό της ελευθερίας αλλά και την έμμεση εκμετάλλευση του παραγομένου υλικού και έργου των ΜΚΠΟ-, η ΕΕΠΦ συνέχισε το 2004 να παρέχει τα προγράμματά της με το γνωστό, υπεύθυνο τρόπο της και οι συμμετοχές σχολείων και άλλων ομάδων συνέχισαν επίσης με τον ίδιο, και σε μερικά προγράμματα, αυξανόμενο ρυθμό.

Στην Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης γνωρίζουμε ότι η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση είναι απολύτως αναγκαία για να διασφαλίσει την ποιότητα της δικής μας ζωής καθώς και εκείνης των επόμενων γενεών. Γι αυτό κινούμαστε σε τρεις άξονες:

- Προσπαθούμε να πείσουμε το Υπουργείο Παιδείας και το Κράτος γενικότερα, να αναβαθμίσει την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα σχολεία. Γι αυτό χρειάζεται ένα εθνικό στρατηγικό σχέδιο, για την ανάπτυξη και εφαρμογή του οποίου είναι απαραίτητη η συντονισμένη βοήθεια όλων των φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της ΠΕ, μεταξύ των οποίων είναι και οι Μη Κυβερνητικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις (ΜΚΠΟ). Η πείρα της ΕΕΠΦ, θα μπορούσε να είναι πολύτιμη.
- Ο δεύτερος άξονας είναι να κάνουμε την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πιο πρακτική, συνδέοντάς την με έργα προστασίας της φύσης. Η ΕΕΠΦ, αλλά και άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις, συμμετέχουν σε τέτοια έργα. Προτείνουμε λοιπόν κάθε έργο να προβλέπει απαραίτητα συνεργασία με τα σχολεία της περιοχής και συστηματική περιβαλλοντική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών στο αντικείμενό του. Ταυτόχρονα εξασφαλίζεται η αποδοχή της τοπικής κοινωνίας μια και περνάει μέσα από το μονοπάτι της πληροφόρησης και της γνώσης.
- Βελτιώνουμε συνεχώς το επίπεδο της περιβαλλοντικής πληροφόρησης που παρέχουμε, όχι μόνο μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων, αλλά και σε γενικότερο επίπεδο. Προσπαθούμε να αυξήσουμε την επικοινωνία με εκπαιδευτικούς και άλλους φορείς μέσω γενικών εντύπων που ασχολούνται με τη φύση, την προστασία του περιβάλλοντος και την περιβαλλοντική εκπαίδευση, μέσω εκπαιδευτικών σεμιναρίων, διαλέξεων και άλλων σχετικών μέσων, έχοντας ως στόχο την δραστηριοποίηση περισσότερων ανθρώπων και ιδίως εκείνων καθοδηγούν τα παιδιά και τους νέους.



Πιστεύουμε ότι ο εθνικός στόχος θα πρέπει να είναι: αυστηρή και αποδοτική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση σε κάθε ελληνικό σχολείο. Η ΕΕΠΦ είναι πρόθυμη να συμβάλει.

ΜΑΡΙΑ ΡΟΥΣΣΟΜΟΥΣΤΑΚΑΚΗ Αντιπρόεδρος του ΔΣ της ΕΕΠΦ
 ΜΑΚΗΣ ΑΠΕΡΓΗΣ Γενικός Γραμματέας του ΔΣ της ΕΕΠΦ
 ΑΛΙΚΗ ΒΑΒΟΥΡΗ Διαχειρίστρια των Προγραμμάτων ΠΕ της ΕΕΠΦ

Το ενεργειακό ζήτημα – αφορμή για περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση

Στο πλαίσιο της επεξεργασίας των στρατηγικών για την αειφορία στην κοινωνία και τη φύση, η ενέργεια αποτελεί κομβικό σημείο και ταυτόχρονα προσφέρει ένα εξαιρετικό παράδειγμα των αντιφάσεων που η κοινωνία οφείλει να ξεπεράσει.

Η ενέργεια είναι απολύτως απαραίτητη για την ίδια τη ζωή, αλλά και για όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες και την επίτευξη των αναπτυξιακών σχημάτων που η ανθρωπότητα επεξεργάζεται για να καλυτερεύσει τις συνθήκες διαβίωσης, να κατακτήσει την πρόοδο και την ευημερία και να βελτιώσει την ποιότητα ζωής. Η ανθρώπινη ιστορία σημαδεύεται από μια ολοένα αυξανόμενη ανακάλυψη και χρήση ενεργειακών πόρων και την ανακάλυψη τεχνολογιών για την εκμετάλλευση ενέργειας.

Μέχρι τη βιομηχανική επανάσταση, η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών πραγματοποιείτο με τη χρήση κυρίως ανανεώσιμων πόρων. Από τους προϊστορικούς χρόνους και μέχρι σχετικά πρόσφατα, το ξύλο, σε συνδυασμό με τη χρήση της πρώτης ενεργειακής τεχνολογίας που ήταν η φωτιά, ήταν η βασική πηγή ενέργειας για το φωτισμό, τη θέρμανση, το μαγείρεμα και την επεξεργασία διαφόρων υλικών. Οι άνθρωποι μυσ, σε συνδυασμό, από την αγροτική επανάσταση και μετά, με τη μυϊκή δύναμη των ζώων, προσέφεραν την απαραίτητη μηχανική ενέργεια. Από την κλασική αρχαιότητα μέχρι το 18ο αιώνα η χρήση της ενέργειας του αέρα αρχικά και του νερού αργότερα, μέσα από όλο και πιο βελτιωμένα συστήματα, εφαρμόζονται σε όλο

και περισσότερες βιοτεχνικές χρήσεις, αναγγέλλοντας μια πρώτη βιομηχανοποίηση της οικονομίας¹.

Η χρήση των παραδοσιακών αυτών φυσικών πηγών ενέργειας αγγίζει τα όριά της στα τέλη του Μεσαίωνα. Η ελάτπωση της προσφερόμενης ξυλείας, οι περιορισμένες δυνατότητες μεταφοράς με τα ζώα ήταν μερικοί από τους παράγοντες οι οποίοι, σε συνδυασμό με την ανακάλυψη της ατμομηχανής, αλλάζουν ραγδαία το ενεργειακό σκηνικό. Το κάρβουνο αναδεικνύεται στην κατεξοχήν ενεργειακή πηγή από τα τέλη του 17ου αιώνα και τροφοδοτεί τις κάμινους και τους λέβητες της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης που φτάνει στο απόγειό της το 19ο αιώνα. Η γενικευμένη εκμετάλλευση του κάρβουνου στη βιομηχανία και τις μεταφορές αυξάνεται ιλιγγιωδώς εισάγοντας την ανθρωπότητα στην ιστορική περίοδο των οрукτών καυσιμών.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας και η ανακάλυψη καινούργιων μηχανών στα τέλη του 19ου αιώνα, καθώς και η κατασκευή συστημάτων παραγωγής και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, εισάγουν την ανθρωπότητα στη δεύτερη φάση της βιομηχανικής επανάστασης. Παράλληλα ανακαλύπτονται τα μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου και σταδιακά ιδρύονται οι μεγάλες εταιρίες



πετρελαίου, αρχής γενομένης με τη Στάνταρ Όιλ, το 1859, οι οποίες αναπτύσσουν δομές ελέγχου της πορείας του πετρελαίου (εξόρυξη, αποθήκευση, διύλιση, τελική διανομή). Η ανάπτυξη των παραγώγων του πετρελαίου, το χαμηλότερο κόστος της εξόρυξης σε σχέση με το κάρβουνο και η πιο εύκολη και φθηνή μεταφορά καθιστούν το πετρέλαιο τη βασική ενεργειακή πηγή του 20ου αιώνα. Η χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας γενικεύεται σταδιακά στη βιομηχανία, σε μερικά μέσα μεταφοράς (σιδηροδρόμους, ηλεκτρικές συσκευές, τηλεόραση, κ.λ.π.)². Η μηχανή εσωτερικής καύσης οδηγεί στην ανάπτυξη των μεταφορών σε μαζική κλίμακα στη στεριά, τη θάλασσα και τον αέρα, εξασφαλίζοντας μια σταθερά αναπτυσσόμενη αγορά για το πετρέλαιο.

Στα μέσα του αιώνα αναπτύσσεται αλματωδώς και η πετροχημική βιομηχανία που οδηγεί στην κατασκευή ενός τεράστιου αριθμού νέων προϊόντων. Πλαστικά, συνθετικά ελαστικά, φάρμακα, καλλυντικά, συνθετικές ύλες, προπάνιο, βουτάνιο, κ.ά., άνοιξαν το δρόμο στη μαζική παραγωγή καταναλωτικών αγαθών και εισήγαγαν καινούριες, μη βιοαποικοδομήσιμες ουσίες στο περιβάλλον. Παράλληλα μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, αναπτύχθηκαν φιλόδοξα προγράμματα παρα-

γωγής ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνική ενέργεια, αντικαθιστώντας τα ορυκτά καύσιμα με το ουράνιο στα κλασικά πυρηνικά εργοστάσια.

Η οικονομική ανάπτυξη, κυρίως το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, συνδέεται άμεσα με την κατανάλωση τεράστιων ποσοτήτων πετρελαίου, σε μια περίοδο που η ενέργεια θεωρείται άφθονη και φτηνή και η αύξηση στην κατανάλωσή της θεωρείται δείκτης ανάπτυξης και προόδου.

Οι επιπτώσεις

Οι πετρελαϊκές κρίσεις του 1973 και του 1979 ανέδειξαν την αστάθεια των ενεργειακών συστημάτων της σύγχρονης εποχής που εξαρτώνται πλήρως από το πετρέλαιο. Η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων του πετρελαίου, αλλά και γενικότερα των ορυκτών καυσίμων, επιβάλλει ισχυρή συγκέντρωση κεφαλαίων και τεχνικών μέσων σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, ενώ το διεθνές κύκλωμα εμπορίας των προϊόντων αυτών επιφέρει εξαιρετικά σοβαρές γεωπολιτικές συγκρούσεις. Ο πόλεμος του κόλπου ήταν μια σαφής υπενθύμιση όλων όσα διακυβεύονται για τις δυτικές οικονομίες: ελεύθερη πρόσβαση σε φτηνό πετρέλαιο στη Μέση Ανατολή.

Ο φόβος της ενεργειακής στέρησης ήδη από την πρώτη πετρελαϊκή κρίση προκάλεσε αλλαγή των στάσεων στις δυτικές χώρες με στόχο την ελαχιστοποίη-

ση της εξάρτησης από το πετρέλαιο και βασικές κατευθύνσεις τη διαφοροποίηση των προσφερομένων πηγών ενέργειας, τη βελτίωση της τεχνολογίας και την προώθηση προγραμμάτων εξοικονόμησης ενέργειας².

Παράλληλα, το οικολογικό κίνημα ανέδειξε το πεπερασμένο των φυσικών πόρων του πλανήτη. Στη δεκαετία του '70 οι προβληματισμοί και οι ανησυχίες επικεντρώθηκαν στην πιθανολογούμενη εξάντληση, σε σύντομο χρονικό διάστημα, των ορυκτών καυσίμων, η οποία θα οδηγούσε στην κατάρρευση των σύγχρονων ενεργειακών συστημάτων με τις επακόλουθες συνέπειες στις κοινωνίες της αφθονίας και της κατανάλωσης.

Η δεκαετία του '80 σημαδεύεται από την ανάδειξη σοβαρών τοπικών, περιφερειακών και παγκόσμιων προβλημάτων που αποδίδονται στην παραγωγή και την κατανάλωση της ενέργειας και φέρνουν τις κοινωνίες μπροστά σε νέα και πολύ σοβαρά αδιέξοδα: ατμοσφαιρικές ρυπάνσεις στις πόλεις λόγω της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων, όξινες βροχές προκαλούμενες από τα θερμικά εργοστάσια, συσσώρευση διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα και φαινόμενο του θερμοκηπίου που προκαλείται από την καύση των ορυκτών καυσίμων, ρύπανση των θαλασσών από τις μεταφορές του πετρελαίου, ραδιενεργές ρυπάνσεις από τα ατυχήματα και τα απόβλητα των πυρηνικών εργοστασίων.

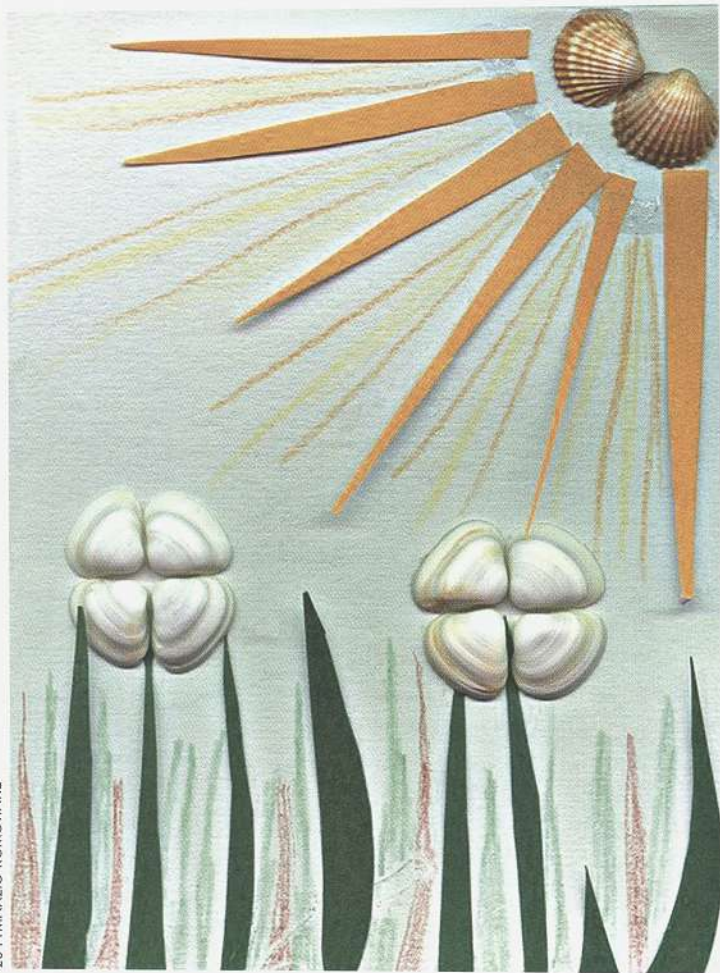
Το 75% της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας

προέρχεται από ορυκτά καύσιμα, 14% από βιομάζα, 6% από υδροηλεκτρικούς σταθμούς και 5% από πυρηνική ενέργεια³. Με άλλα λόγια, η ενέργεια, που στηρίζει τις αναπτυξιακές διαδικασίες προέρχεται κυρίως από μη ανανεώσιμες και ρυπογόνες πηγές. Και αν σήμερα οι προβληματισμοί και οι ανησυχίες γύρω από την εξάντληση των αποθεμάτων μεταφέρονται σε ένα απώτερο μέλλον, τα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα που παίρνουν πλανητικές διαστάσεις θέτουν σε πλήρη αμφισβήτηση το παγκόσμιο ενεργειακό σύστημα και οι προοπτικές είναι κάθε άλλο παρά αισιόφορες.

Οι ανισότητες

Η υπερκατανάλωση της ενέργειας αφενός και η κραυγαλέα στέρηση αφετέρου χαρακτηρίζουν σήμερα την παγκόσμια ενεργειακή κατάσταση. Περίπου το 1/4 του πλουσιότερου πληθυσμού της Γης καταναλώνει τα 3/4 της παγκόσμιας παραγωγής ενέργειας. Η μέση ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση ενέργειας στις ΗΠΑ είναι 26 φορές μεγαλύτερη από αυτή της Ινδίας και στην Ιαπωνία 59 φορές μεγαλύτερη από αυτή της Νιγηρίας^{2,4}. Επίσης ο μέσος Αμερικανός συσσωρεύει στον αέρα 53 φορές περισσότερο διοξείδιο του άνθρακα από ότι ο κάτοικος του Μπουρούντι⁵.

Η κατανομή της κατανάλωσης ενέργειας κατά τομέα δραστηριότητας ποικίλλει: στις ΗΠΑ η κατά κεφαλή κατανάλωση για τις μεταφορές είναι ίση με τη συνολική κατανάλωση ενός Γαπωνέζου. Στη Ρωσία, η βιο-



μηχανία καταναλώνει τα 2/3 της παραγόμενης ενέργειας στη χώρα. Στην Κεντρική Αφρική τα 2/3 της ήδη ελάχιστης ενέργειας καταναλώνεται για οικιακές χρήσεις, κυρίως μαγείρεμα και φωτισμό, καλύπτοντας τις πιο στοιχειώδεις ανάγκες².

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις βιομηχανικές χώρες το 80% της ενέργειας προκύπτει από ορυκτά καύσιμα ενώ στις χώρες της Κεντρικής Αφρικής η ενεργειακή πηγή κατά 70% είναι το ξύλο⁶. Η τεράστια αυτή ζήτηση ξύλου, σε συνδυασμό με την ιλιγγιώδη αύξηση του πληθυσμού στις περιοχές αυτές και την ολοένα αυξανόμενη ζήτηση καλλιεργήσιμων εδαφών, εισάγει τους άτυχους πληθυσμούς του Τρίτου Κόσμου στο φαύλο κύκλο της υποβάθμισης του περιβάλλοντός τους και των ήδη εξαιρετικά δυσχερών συνθηκών της ζωής τους.

Προκειμένου όμως να αναπτυχθούν οι χώρες του Τρίτου Κόσμου και να λυθούν τα προβλήματα της στέρησης και της εξαθλίωσης χρει-

άζεται ενέργεια. Ταυτόχρονα εκτιμάται ότι αν η κατάσταση της δεκαετίας του 70 συνεχιζόταν μέχρι το 2020 χωρίς καμία αύξηση της ενεργειακής κατανάλωσης στις χώρες του Βορρά, μόνο η αύξηση της κατανάλωσης στον Τρίτο Κόσμο θα είχε ως αποτέλεσμα το διπλασιασμό της παγκόσμιας κατανάλωσης των ορυκτών καυσίμων και την αντίστοιχη αύξηση διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα⁷.

Με αυτά τα δεδομένα, η διατήρηση του σημερινού αναποτελεσματικού και υψηλής ενεργειακής έντασης μοντέλου ανάπτυξης στο Βορρά και η εφαρμογή του στο Νότο δεν οδηγεί στην αειφορία. Ήδη από το 1990 με παγκόσμιο πληθυσμό 5 δισ., από τα οποία τα 3 δισ. βρίσκονταν σε κατάσταση υπανάπτυξης, η κατανάλωση των ορυκτών καυσίμων είχε φτάσει σε τέτοια επίπεδα ώστε οι γεωπολιτικές συγκρούσεις ήταν προφανείς, ενώ η αύξηση του διοξειδίου του άνθρακα είχε πλέον ξεπεράσει τα ανεκτά όρια της βιόσφαιρας, εισάγοντας τον πλανήτη σταδιακά σε σοβαρές κλιματικές αλλαγές. Τίθεται, λοιπόν, το σοβαρό ζήτημα της τροφодότησης με ενέργεια των 10 ή 11 δισ. ανθρώπων που σύμφωνα με τις δημογραφικές προβλέψεις θα κατοικούν τον πλανήτη το 2100, από τους οποίους τα 8 δισ. θα βρίσκονται στις χώρες του τρίτου κόσμου.

Η αειφορία

Το σύγχρονο παγκόσμιο ενεργειακό σύστημα είναι πηγή σημαντικών γεωπολιτικών προβλημάτων, χρόνιας περι-

βαλλοντικής και οικονομικής αστάθειας και σοβαρών ανισοτήτων. Το ενεργειακό ζήτημα αναδεικνύει τις σχέσεις ανάμεσα σε πολύπλοκα πλανητικά προβλήματα και αποφάσεις στις οποίες εμπλέκεται μεγάλος αριθμός παραγόντων και συμφερόντων στο διεθνές σκηνικό.

Ο αναπροσανατολισμός του παγκόσμιου ενεργειακού συστήματος σημαίνει την αναστροφή εξαιρετικά ισχυρών τάσεων που επιβλήθηκαν από τη βιομηχανική επανάσταση. Βελτίωση των ενεργειακών αποδόσεων, χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας, επιβολή καθαρότερης τεχνολογίας, δραστηκή μείωση της σπατάλης και οικονομία της ενέργειας είναι μερικές από τις προτεινόμενες στρατηγικές επιλογές τις οποίες οι αναπτυγμένες τουλάχιστον χώρες εν μέρει προωθούν. Δεν συμβαίνει το ίδιο όμως στον Τρίτο Κόσμο που μαστιζείται από κρίση οικονομική, οικολογική και κοινωνική. Σε παγκόσμιο επίπεδο το συλλογικό συμφέρον της ανθρωπότητας σχετίζεται περισσότερο από ποτέ με το φτωχότερο τμήμα της⁸.

Το σύγχρονο ενεργειακό ζήτημα επιβάλλει την αναδιάρθρωση των τρόπων παραγωγής και κατανάλωσης, την εξισορρόπηση της κατανάλωσης της ενέργειας και της κατανομής του πλούτου σε πλανητική κλίμακα και την ανάπτυξη συλλογικής συνείδησης της παγκόσμιας περιβαλλοντικής και κοινωνικής κατάστασης. Ως εκ τούτου, η ανάγκη διάρθρωσης αειφόρων ενεργειακών συστημάτων καλεί σε ριζικό αναπροσανατολισμό των

επιλογών που καθόρισαν το σύγχρονο πολιτισμό. Απαιτεί ριζικές αλλαγές στις γνώσεις, τις στάσεις, τις συνήθειες, τον τρόπο ζωής σε όλα τα πεδία της κοινωνίας και, επίσης, την ανάπτυξη της αλληλεγγύης, στο χώρο και το χρόνο, αλληλεγγύης κοινωνικής, πολιτιστικής, οικονομικής και τεχνικής τόσο στο εσωτερικό των δικών μας αναπτυγμένων κοινωνιών όσο και σε αυτές του Τρίτου Κόσμου.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση εξ ορισμού μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση. Ως εκ τούτου το ενεργειακό ζήτημα αποτελεί κεντρικό θέμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης προκειμένου οι πολίτες αφενός να αντιληφθούν την πολυπλοκότητα και τις πολύπλευρες διαστάσεις του αφετέρου να ενισχυθεί η ικανότητά τους να παίρνουν τοπικές πολιτικές αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση του ενεργειακού ζητήματος και την πραγμάτωση της αειφορίας.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΛΟΓΑΪΤΗ

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΤΕΑΠΗ

Σημ. Το κείμενο αυτό αντλήθηκε από το: Φλογαΐτη, Ε. & Βασάλα, Β. (1999) Το ενεργειακό ζήτημα (εκπαιδευτικό υλικό). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Debeir, J. C. / Deleage, J. P. & Hemery, D. (1986), *Les servitudes de la puissance, une histoire de l'énergie*, Paris: Flammarion.
2. *Energy and Sustainability* (1993), *All of us*, 14, Barcelone: Centre Unesco de Catalunya, σσ. 2-3.
3. Seager, J. (1993), *Atlas de l'environnement dans le Monde*, Paris: Autrement, σ. 51.
4. Fakhfakh, M. & Bouguerra M. L (1993), "La logique du Nord et celle du Sud", στο: M. & C. Beaud / M. L. Bouguerra (eds), *L'Etat de l'Environnement dans le Monde*, Paris : La Decouverte/FPH 1993, σσ. 229-231.
5. Harribey, J. M. (1998) *Le developpement soutenable*. Paris: Economica, σ.18
6. Banque Mondiale, *Rapport sur le developpement dans le monde 1992, Le developpment et l'environnement*, Washington, σ. 121.
7. Dessus, B. (1993), *Strategies energetiques pour un developpement durable*, Paris: FPH, σ. 7.
8. Deleage, J. P. (1996), « Les ressources energetiques » στο: 12 *Questions d'actualite sur l'Environnement*, Paris : Z' editions, σσ.107-112.

Υπαίθρια κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Π.Ε) και τοπική ανάπτυξη:

ένας νέος ιστορικός συμβιβασμός;

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΣΤΗ ΦΥΣΗ, ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Η περίπτωση του ΚΠΕ Θέρμου

Τα μεγάλα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα έχουν φθάσει σε οριακό σημείο και οι σημερινές κοινωνίες χρειάζεται να υιοθετήσουν ένα διαφορετικό μοντέλο κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης. Το μοντέλο αυτό μπορεί να οικοδομηθεί τόσο στις αρχές της οικονομικής αναβάθμισης, όσο και σε αυτές της ποιότητας του περιβάλλοντος. Έτσι, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος μπορεί να ξεπεραστεί μόνο με ένα νέο επανασχεδιασμό του μέλλοντος, ο οποίος θα βασίζεται σε τρεις πυλώνες. Ήτοι: την ΚΟΙΝΩΝΙΑ, την ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ και το ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Οι «γεωγραφικοί χώροι» που μπορούν να εφαρμοθούν βιώσιμα αναπτυξιακά σχέδια είναι οι τοπικές κοινωνίες. Τα μικρά αυτά σύνολα συνιστούν μορφές κοινωνικής οργάνωσης, που παραμένουν αναλλοίωτες στη διάρκεια των αιώνων. Αυτές διαφύλαξαν την πολιτισμική κληρονομιά και τις παραδόσεις, αλλά και προώθησαν τις τοπικές και όχι μόνο οικονομίες.

Ωστόσο, σε έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό της τοπικής ανάπτυξης, ο ρόλος της Περιβαλλοντικής Αγωγής και Εκπαίδευσης είναι σημαντικός. Η Περιβαλλοντική Αγωγή, τόσο σαν παιδαγωγική διαδικασία, μπορεί να διαχέει ένα νέο σύστημα αξιών και στάσεων σε ολόκληρη την κοινωνία⁷ όσο και σαν κοινωνική διαδικασία χρειάζεται σήμερα, να ικανοποιεί τις

σύγχρονες κοινωνικο-οικολογικές ανάγκες².

Χρειάζεται συνεπώς η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.) να δημιουργήσει - πέραν της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης - συνθήκες οικονομικής άνθησης που θα εξασφαλίζουν την επιβίωση των κοινωνικών ομάδων, έτσι ώστε αυτή να ενσωματωθεί στο τοπικό κοινωνικό ιστό. Οφείλει να ενισχύσει τις προσπάθειες που καταβάλλονται, για διάλογο, ενημέρωση και υιοθέτηση ενός νέου τρόπου σκέψης και μιας νέας πρακτικής πράξης και ζωής. Η Π.Ε. οφείλει να είναι πρόσφορη σε όλες τις κοινωνικές ομάδες, ώστε να ενισχύσει αυτό που οι άνθρωποι έχουν αποκομίσει από την συμβατική σχολική εκπαίδευση, ευκαιρίες για να παρατηρήσουν, να υποθέσουν, να ερευνήσουν, να σκεφτούν και

να εφαρμόσουν ότι έχουν κατανοήσει, προωθώντας έτσι την βιωματική μαθησιακή πρακτική³.

Στρατηγική επιδίωξη αυτής της λογικής είναι να ενθαρρύνει την προσφορά προγραμμάτων Π.Ε. στις αστικές, ημιαστικές και αγροτικές κοινότητες.

Με βάση τη συλλογιστική αυτή θεωρώ ότι χρειάζεται να αξιολογήσουμε το διττό ρόλο των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ), 14 χρόνια μετά την λειτουργία του πρώτου Κέντρου.

Η ιδέα, η ύπαρξη και η αναγκαιότητα λειτουργίας των Κέντρων αυτών στηρίζεται στο γεγονός ότι «η περιβαλλοντική εκπαίδευση» υλοποιείται «έξω» από το σχολείο, για ολόκληρη την κοινωνία, τις δομές της και τις λειτουργίες της. Είναι επίσης γεγονός ότι τα Κέντρα αυτά αποτέλεσαν και αποτελούν μια από τις ανανεωτικές δομές του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, γιατί λειτουργούν συμπληρωματικά ως αίθουσες διδασκαλίας, στη φύση και για την φύση.

Οι σκέψεις που ακολουθούν αναφέρονται στο ρόλο των Κέντρων ως στηρικτικών πυλώνων τοπικής ανάπτυξης.

Έτσι στα πέντε χρόνια λειτουργίας⁴ του ΚΠΕ Θέρμου

(με τα διακόσια πενήντα περίπου πολύμερα προγράμματα, τους πέντε χιλιάδες μαθητές και τους τοπικούς φορείς -Δήμος των Θερμίων, τοπικούς επιχειρηματίες, νέους, γυναίκες κ.ά) δημιουργήθηκε ένα αρκετά πλούσιο παιδαγωγικό και ερευνητικό υλικό, ικανό να συμβάλει στην προώθηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης στις τοπικές κοινωνίες.

Έτσι, χρησιμοποιώντας τον όρο «ΥΠΑΙΘΡΙΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ», επιθυμούμε να επισημάνουμε την εκπαιδευτική και αναπτυξιακή δυναμική των Κέντρων Π.Ε.

Ειδικότερα, με τον όρο «υπαίθρια» εννοούμε ένα οικολογικό μονοπάτι, μια διαδρομή δίπλα στο ποτάμι (σε

ένα συγκεκριμένο ποτάμι) ή στη λίμνη, στο ιστορικό κέντρο μιας πόλης, σ' ένα κτήμα βιοκαλλιέργειας κ.ά. Αυτά τα «Υπαίθρια Κέντρα» μπορούν να αποτελέσουν μικρές, αυτοτελείς Διαδρομές (Σταθμούς- Βάσεις) Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Με τις προϋποθέσεις αυτές θεωρούμε ότι τα υπαίθρια ΚΠΕ όντως μπορούν να αποτελέσουν ανανεωτικές δομές στο εκπαιδευτικό μας σύστημα αρκεί να υπάρχει επαρκές εκπαιδευτικό υλικό, απαραίτητη επιστημονική στήριξη και υποδομή, αλλά και ο απαραίτητος εξοπλισμός (πληροφοριακό υλικό, μικρές πινακίδες, σχέδια εργασίας, κιάλια, φορητά εργαστήρια κ.α.).

Η περίπτωση του ΚΠΕ Θέρμου με την ενσωμάτωση και συνεργασία δύο τοπικών σταθμών (το Κέντρο Πλη-

ροφόρησης της Λίμνης Τριχωνίδας και όπως αυτό εντάσσεται στο πρόγραμμα Life - και το Δημοτικό σχολείο της Άνω Μυρτιάς) είναι μια από τις νέες ευκαιρίες για πολυσχεδή δράση.

Με αφορμή την περίπτωση αυτή μπορούμε να επισημάνουμε ότι σήμερα:

τα κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης συνιστούν δομές σύνδεσης του σχολείου με την κοινωνία, μέσα από όρους κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς

Για να είναι επιτυχής αυτή η σύνδεση πρέπει ο σχεδιασμός των προγραμμάτων των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης να αποφεύγει το μονοδιάστατο φυσιοκρατικό - βιολογικό χαρακτήρα και να προσανατολίζεται στην ανάλυση και σύνθεση των ολιστικών σχέσεων κοινωνίας- φύσης και ανθρώπου. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζονται ευνοϊκές αντιμετώπισεις των οικο- περιβαλλοντικών προβλημάτων που εξασφαλίζουν την τοπική συναίνεση για φιλοπεριβαλλοντικές -τοπικές - πολιτικές. Για παράδειγμα, η απόσυρση μπάζων, η αυτοκατάργηση παράνομων μικρών χωματερών, η αποκατάσταση εξωτερικής εμφάνισης πολιτισμικών πόρων της περιοχής κ.α., είναι κάποια από τα αναμενόμενα αποτελέσματα.



Σχέδιο δράσης

Το πλέον – ωστόσο – ουσιαστικό είναι η διαμόρφωση σχεδίου δράσης, το οποίο δεν μπορεί να προκύψει παρά μόνο από ένα δημόσιο διάλογο και την απαιτούμενη κοινωνική συναίνεση και το σεβασμό. Ο διάλογος αυτός πέρα από το ότι είναι μια βαθύτατη κοινωνική διαδικασία συνιστά ταυτοχρόνως και μια εκπαίδευση για τη δημοκρατία.

Εφαρμογή του σχεδίου δράσης

Εξ άλλου οι ευεργετικές επιδράσεις που θα προκύψουν από τις επιδιώξεις αυτές προϋποθέτουν την εφαρμογή (διαχείριση) του ωσάνω σχεδίου δράσης, που πρέπει να δημιουργεί πολιτιστικές, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ευκαιρίες (ευκαιρίες για απασχόληση, αποκατάσταση παραδοσιακών και ιστορικών στοιχείων, υποστήριξη εναλλακτικών μορφών παραγωγής κ.ά).

Έτσι συμπερασματικά μερικές από τις πολλές ευεργετικές επιδράσεις είναι:

Ευεργετικές επιδράσεις στην κοινωνία

- Βελτίωση των υποδομών και παρεχόμενων υπηρεσιών για υποδοχή επισκεπτών.
- Αύξηση των επενδύσεων για ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού
- Αύξηση θέσεων εργασίας μερικής ή πλήρους απασχόλησης

Ευεργετικές επιδράσεις στο περιβάλλον

- Παρεμβάσεις για προστασία και ανάδειξη αξιόλογων οικολογικών περιοχών
 - Περιορισμό περιβαλλοντικών προβλημάτων

Άλλα ευεργετήματα

- Η ψυχολογική «στήριξη» των πολιτών της τρίτης ηλικίας.
- Η αύξηση της κοινωνικότητας με τις αντίστοιχες εκδηλώσεις και δραστηριότητες.
- Πρόσβαση σε υλικό πολλαπλής αξίας.

Με αυτούς τους τρόπους και τη διαμόρφωση τοπικής συναίνεσης εξασφαλίζεται η περιβαλλοντική προστασία, ιδιαίτερος όταν συνδυάζεται (αυτή συνδέεται) με τις ανάγκες για επιβίωση ευρύτατων ομάδων πληθυσμού.

Μια τέτοια προοπτική οφείλει να οδηγήσει σε στρατηγική αναδίπλωσης το Υπουργείο Παιδείας. Η στρατηγική αυτή, που θα συνδέει τα Κέντρα Π.Ε. με άλλες περιφερειακές δομές πληροφόρησης, χρειάζεται να λειτουργεί σε τρία επίπεδα:

1. την προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου (στόχοι κ.α.) λειτουργίας των Κέντρων,
2. τη διαμόρφωση πολιτικής υποστήριξης υποβαθμισμένων οικονομικά περιοχών με την ίδρυση νέων Κέντρων, και
3. την ανάπτυξη μιας σύνθετης και ανεξάρτητης κοινωνικο-πολιτιστικής και οικονομικής δομής στήριξης των Κέντρων Π.Ε., που θα συνδέονται με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τις μη κυβερνητικές δομές παροχής προγραμμάτων Π.Ε. και θα εξασφαλίζει την ενιαία λειτουργία των προγραμμάτων Π.Ε. στην όλη επικράτεια.

Οι παραπάνω προϋποθέσεις, κρίσεις, αντι-

λήψεις και δράσεις θεωρώ ότι μας νομιμοποιούν να χαρακτηρίζουμε τα «ΥΠΑΙΘΡΙΑ ΚΕΝΤΡΑ Π.Ε.» ως προϊόντα «ιστορικού συμβιβασμού» ανάμεσα στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και στην «από-ιδεολογικοποιημένη» Βιώσιμη Ανάπτυξη⁴.

Γιατί καμιά πολιτική δε θα μπορέσει να εφαρμοσθεί εάν δεν υποστηριχθεί ενεργά από τους ίδιους τους πολίτες.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΕΛΗΣ

Υπεύθυνος ΚΠΕ Θέρμου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Μαυρέλης Κώστας, Ανακοίνωση στο 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΕΕΕ (Θεσσαλονίκη Δεκέμβριος 2004)
2. Αθανασάκης Αρτέμης, Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, εκδόσεις Δαρδανός, 2004
3. Βιώσιμη Ανάπτυξη με την Περιβαλλοντική Αγωγή, έκδοση: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας, 1997
4. Αειφόρος ανάπτυξη: το κοινό μας μέλλον, έκδοση Περιφερειακό Ταμείο ανάπτυξης Νοτίου Αιγαίου, Απρίλιος 2004
5. «Τα Ελληνικά ποτάμια στη φύση, στην παράδοση και στον πολιτισμό», Αρτ. Αθανασάκης, Θεοδ. Κουσουρής, έκδοση ΚΠΕ Θέρμου, 2003.
6. Αρχές περιβαλλοντικών επιστημών, Αρτ. Αθανασάκης, Θ. Κουσουρής, Σάβ. Κονταράτος, έκδοση ΟΕΔΒ, Αθήνα 1998
7. Values in Environmental Education, σεμινάριο, (Stirling - Scotland 5 - 7 May 1993).



Εικαστική Αγωγή και Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση

Το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής έχει σκοπό να βοηθήσει τα παιδιά να οργανώνουν δημιουργικά και να εξωτερικεύουν με πληρότητα τις προσωπικές τους εμπειρίες, ιδέες και συναισθήματα σε ποικίλες εκφραστικές μορφές και να αναπτύξουν προοδευτικά την απαραίτητη ευαισθησία απέναντι στα καλλιτεχνικά δημιουργήματα όπως και σε κάθε εκδήλωση του ωραίου στη ζωή και στη φύση. Επιδιώκει την ενίσχυση της ευαισθησίας του παιδιού απέναντι στα πράγματα και τις μεταβολές τους, την αξιοποίηση της πραγματικότητας με τρόπο που να βοηθήσει τον μαθητή να εμπλουτίσει τον εσωτερικό του κόσμο και να αναπτύξει στενότερη και πληρέστερη επικοινωνία με το περιβάλλον.

Στο πλαίσιο αυτό επομένως, αποτελεί ένα εξαιρετικά πρόσφορο πεδίο για την καλλιέργεια περιβαλλοντικής ευαισθησίας και φροντίδας για τους ζωντανούς οργανισμούς και το περιβάλλον στην ολότητά του.

Παρακάτω προτείνουμε ένα σχέδιο προγράμματος, που μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στα πλαίσια της Αισθητικής Αγωγής, όσο και στη Μελέτη Περιβάλλοντος.

Η μεθοδολογία του προτεινόμενου σχεδίου εργασίας βασίζεται στην αρχή της ερευνητικής – δημιουργικής μάθησης και επομένως στην ελεύθερη και ανεξάρτητη έκφραση της προσωπικότητας του μαθητή. Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί την κατάλληλη ατμόσφαιρα, δεν επεμβαίνει στο παιδικό έργο άμεσα ή έμμεσα, δεν πιέζει ούτε επιβάλλει ομοιόμορφο τρόπο ανάπτυξης του θέματος. Από την άλλη πλευρά όμως βρίσκεται πάντοτε δίπλα στο παιδί για βοήθεια σε θέματα υλικών και τεχνικών. Είναι σύμβουλος που παρωθεί, δίνει ερεθί-

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΔΑΣΚΑΛΟΥ Οργάνωση της τάξης

Εξοπλισμός σε υλικά ζωγραφικής

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει:

Να συγκεντρώσει και εξασφαλίσει σε συνεργασία με τους μαθητές:

- Κατάλληλα υλικά ζωγραφικής:μαρκαδόρους, ξυλομπογιές, λαδοπαστέλ, νερομπογιές, τέμπερες, πλαστικά χρώματα.
- Διάφορα είδη χαρτιών: χασαπόχαρτο, κανσόν, βελουτέ, χαρτιά περιοδικών, εφημερίδες.

– Πλαστικά κεσεδάκια, αυγοθήκες, κύπελλα.

– Πινέλα, ψαλίδια, κόλλες, χαρτί κουζίνας.

Διαμόρφωση της αίθουσας σε εργαστήριο

Τοποθετούνται τα θρανία δυο δυο ενωμένα. Τέσσερα παιδιά κάθονται ανά δύο αντικριστά. Στο κέντρο των θρανίων τοποθετούνται τα χρώματα και τα άλλα υλικά ζωγραφικής. Τα θρανία καλύπτονται με νάυλον ή εφημερίδες. Δημιουργείται μια γωνιά ζωγραφικής στον τοίχο, όπου τα παιδιά θα αναρτήσουν τα έργα τους αλλά και ο δάσκαλος ό,τι άλλο εποπτικό υλικό φέρει.

Διαμορφώνεται ο χώρος με κουρτίνες κλπ., ώστε να μπορεί να γίνει ή προβολή διαφανειών με επιτυχία.

Προετοιμασία εποπτικού υλικού

Ο δάσκαλος συλλέγει κατάλληλο υλικό από ζωγραφικούς πίνακες με θέμα: «Άνθρωποι και ζώα» και το μετατρέπει σε έγχρωμες διαφάνειες.

Συγκεντρώνει παρόμοιο φωτογραφικό υλικό από εφημερίδες, περιοδικά κλπ., αλλά και βιβλία τέχνης που εκτίθενται στη γωνιά ζωγραφικής.

Τα θέματα των διαφανειών καλό είναι αντιστοιχούν σε εικόνες που ο δάσκαλος θα έχει πλαστικοποιήσει για να αναρτήσει στο ειδικό ταμπλώ.

ματα για προβληματισμό, προτείνει, ενθαρρύνει, δραστηριοποιεί, ενθουσιάζει, συνοψίζει.

Άλλωστε οι γνώσεις για τα χρώματα και τη ζωγραφική γενικά, θα πρέπει να περνούν στα παιδιά μέσα από προσωπικές εμπειρίες, σε ένα περιβάλλον ελευθερίας και διερευνητικής διάθεσης για ποικίλες ζωγραφικές συνθέσεις.

Τα στάδια του προγράμματος διαμορφώνονται ως εξής:

- Παρώθηση στη δημιουργία
- Δημιουργική – εργαστηριακή πραγμάτωση
- Εξέταση του αποτελέσματος

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ

Καλό είναι η ενότητα αυτή να συνδυαστεί ή να ακολουθήσει κάποιο μάθημα στη Γλώσσα ή τη Μελέτη Περιβάλλοντος με θέμα τα ζώα και τη σχέση τους με τον άνθρωπο. Παρακάτω προτείνουμε ορισμένες δραστηριότητες αφόρμησης που μπορούν να προηγηθούν, είτε την ίδια διδακτική ώρα είτε να πραγματοποιηθούν σε προηγούμενη διδακτική ευκαιρία.

- Ο δάσκαλος ζητά από τους μαθητές να φέρουν εικόνες από αγαπημένα τους ζώα με έμφαση στα κατοικίδια. Κολλούν τις εικόνες σε χαρτονάκια και βάζουν μια σχετική λεζάντα. Τα χαρτονάκια παρουσιάζονται στην τάξη και αναρτώνται στο ειδικό ταμπλώ.
- Οι μαθητές στην τάξη συζητούν εμπειρίες και αναμνήσεις τους από τα αγαπημένα τους ζώα.
- Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα τη φράση «το κατοικίδιό μου» και οι μαθητές προτείνουν λέξεις που να

το περιγράφουν: π.χ. αγαπημένο, δυνατό, χαδιάρικο κλπ. Το λεξιλόγιο αυτό θα χρησιμεύσει αργότερα για να περιγράψουν οι μαθητές τους πίνακες ζωγραφικής αλλά και τα δικά τους έργα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

Παρώθηση στη δημιουργία

1. Προβολή διαφανειών

Το μεγάλο μέγεθος της προβαλλόμενης εικόνας των διαφανειών προσφέρει στα παιδιά μια αίσθηση μαγείας και τα βοηθάει να νιώσουν ότι βρίσκονται πιο κοντά στα υποκείμενα, μέσα στο περιβάλλον του πίνακα. Η προβολή γίνεται με αργό ρυθμό και με μουσική υπόκρουση την πρώτη φορά. Στη συνέχεια επαναλαμβάνεται η προβολή και ο δάσκαλος με κατάλληλες ερωτήσεις βοηθά τους μαθητές να παρατηρήσουν σε κάθε έργο ξεχωριστά στοιχεία όπως:

- Τα είδη των ζώων και τους ανθρώπους που τα συνοδεύουν.
- Το τοπίο, τα χρώματα, την εποχή.
- Τα στοιχεία της φαντασίας.
- Τα συναισθήματα που εκφράζονται.

Για να μπορέσουν τα παιδιά να εκφραστούν προσωπικά σε σχέση με τους πίνακες, ο δάσκαλος βοηθά με ερωτήσεις όπως:

- Ποιο έργο σου άρεσε περισσότερο, λιγότερο ή καθόλου και γιατί;
- Τι βλέπεις σε αυτό το έργο;
- Ποιο από τα έργα έχει τα χρώματα που σου αρέσουν;

- Γιατί σου αρέσουν αυτά τα χρώματα;
- Τι σε κάνουν να αισθάνεσαι: χαρά, ηρεμία, άλλο;

2. Δραστηριότητες μετά την προβολή

Μετά την παρουσίαση του υλικού ο δάσκαλος προτείνει στα παιδιά ομαδικές δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να γίνουν επιλεκτικά ή να μετατεθούν σε επόμενη διδακτική ώρα στα πλαίσια του





9ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ



μαθήματος της Γλώσσας, της Μουσικής κλπ.

Στις ομάδες τους τα παιδιά επιλέγουν τη ζωγραφιά που προτιμούν για να την περιγράψουν και να την παρουσιάσουν στην τάξη.

Εδώ μπορούν να χρησιμοποιήσουν και το λεξιλόγιο που ήδη έχει καταγραφεί στον πίνακα.

Ο δάσκαλος ενθαρρύνει επίσης τα παιδιά να μιλήσουν για τα πρόσωπα της ζωγραφιάς, τη σχέση τους, το περιβάλλον, να περιγράψουν ένα φανταστικό ταξίδι, μια περιπέτεια

3. Συμπλήρωση φύλλων εργασίας

Για τη συμπλήρωση των φύλλων εργασίας προτείνουμε:

Το **φύλλο εργασίας 1** να συμπληρωθεί κατά τη διάρκεια της προβολής, ώστε οι μαθητές να ασκηθούν στην παρατήρηση και να εστιάσουν την προσοχή τους στα στοιχεία του πίνακα.

Το **φύλλο εργασίας 2** να συμπληρωθεί μετά το τέλος της προβολής ατομικά και πριν από τις προτεινόμενες δραστηριότητες. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές θα δημιουργήσουν προσωπική σχέση με κάποιον από τους πίνακες και θα εμπλακούν συναισθηματικά στο θέμα.

Το **φύλλο εργασίας 3** να συμπληρωθεί μετά τη δημιουργία της έκθεσης. Τα παιδιά μπορούν να επιλέξουν

όποιο έργο θέλουν (το δικό τους αλλά και κάποιου συμμαθητή τους). Αυτό το φύλλο εργασίας μπορεί να λειτουργήσει και σαν φύλλο αξιολόγησης.

Δημιουργική – εργαστηριακή πραγμάτωση

Ζωγραφική

Τα παιδιά αφού έχουν αποκτήσει διάφορες εικαστικές εμπειρίες και συναισθηματική εμπλοκή με το θέμα είναι έτοιμα να εκφραστούν δημιουργικά, χωρίς άλλη επέμβαση.

Είναι σημαντικό να επικρατεί στο χώρο ατμόσφαιρα ηρεμίας, να κάθονται άνετα, να μη μιλούνε δυνατά. Η μουσική υπόκρουση θα βοηθήσει τα παιδιά να ηρεμήσουν και να εκφραστούν πιο ελεύθερα. Επιλέγουν ό,τι χαρτί και υλικά θέλουν και δημιουργούν μια δική τους ζωγραφιά με το ίδιο θέμα δηλ. « Άνθρωποι και ζώα». Απαραίτητη δραστηριότητα για την ολοκλήρωση του μαθήματος και για την ουσιαστική αξιολόγηση του εγχειρήματος, θεωρούμε την δημιουργία - παρουσίαση έκθεσης με τα έργα των παιδιών. Για το σκοπό αυτό οι μαθητές:

- Τοποθετούν τα έργα τους σε χαρτονάκια
- Γράφουν ένα τίτλο για το έργο και το όνομά τους.
- Επιλέγουν ένα χώρο για να εκθέσουν τα έργα τους

(στην τάξη, στο διάδρομο του σχολείου, στην αίθουσα τελετών κλπ)

– Αποφασίζουν πώς θα τα διατάξουν στο χώρο.

Πρόσθετες δραστηριότητες - εργασίες

Τα έργα των παιδιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν με διάφορους τρόπους, όπως:

Συγγραφή ιστορίας ή ομαδικού παραμυθιού

Γράφουν μια ιστορία με αφορμή το έργο τους. Στοιχεία που θα πρέπει να περιέχονται είναι ο χώρος, ο χρόνος, οι ήρωες, διάφορα γεγονότα.

Φτιάχνουν ένα ομαδικό παραμύθι και χρησιμοποιούν τα έργα τους για εικονογράφηση.

Μουσική

Οι μαθητές δημιουργούν ή φέρνουν μουσικές που να ταιριάζουν στην ιστορία τους ή στον πίνακα που τους άρεσε.

Θεατρικό παιχνίδι

Οι μαθητές παρουσιάζουν ένα δρώμενο με αφορμή τη ζωγραφιά προσθέτοντας και άλλα πρόσωπα, γεγονότα, ανατροπές.

Εξέταση του αποτελέσματος

Αξιολόγηση κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας

Κατά τη διάρκεια του μαθήματος δίνεται περισσότερη σημασία στη διαδικασία και λιγότερο στο αποτέλεσμα. Εκτιμάται το ενδιαφέρον των παιδιών, η συγκέντρωσή τους, η προσπάθεια που κατέβαλαν.

Αξιολόγηση του εικαστικού αποτελέσματος

Το εικαστικό αποτέλεσμα χρησιμοποιείται κυρίως για ανατροφοδότηση.

Η φάση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική γιατί συμβάλλει στην καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας των παιδιών. Ένας καλός τρόπος προσέγγισης είναι η συζήτηση με την οποία καθοδηγούμε τα παιδιά να ασκήσουν εποικοδομητική κριτική στα έργα τους αλλά και στα έργα των συμμαθητών τους. Για το σκοπό αυτό ο δάσκαλος ζητά από τους μαθητές να πουν τρία θετικά σχόλια για το έργο τους, όπως και για τα έργα των συμμαθητών τους (Θα πρέπει να αποθαρρύνουμε αυστηρά κάθε διάθεση για αποδοκιμασία ή ειρωνικά σχόλια).

Οι ερωτήσεις του εκπαιδευτικού κατευθύνουν τη συζήτηση κυρίως στο να αναστοχαστεί κάθε παιδί πάνω στο έργο του. Έτσι κάνει ερωτήσεις όπως:

- Τι υλικά χρησιμοποίησες και γιατί;
- Τι δυσκολίες αντιμετώπισες και πώς τις ξεπέρασες;
- Ποια είναι τα συναισθήματά σου;
- Γιατί διάλεξες το συγκεκριμένο χρώμα;
- Τι θα έκανες τώρα διαφορετικό και γιατί;

Φάκελος εργασιών

Οι ζωγραφιές των παιδιών προτείνεται να φυλάγονται σε ειδικό φάκελο ώστε στο τέλος της χρονιάς, δάσκαλος και μαθητής να μπορούν να συζητήσουν και να σχολιάσουν την επίδοση και πρόοδο του κάθε μαθητή ξεχωριστά.

ΑΝΤΙΟΠΗ ΦΡΑΝΤΖΗ

Εκπαιδευτικός

Υλικό

1. Beryl Cook, Κοιτώντας τηλεόραση
2. Peter Heard, Οδοιπόρος και πρόβατο, 1977
3. James Lloyd, Αγόρι και άλογο, 1965
4. Morris Hirshfield, Κορίτσι με το σκύλο του, 1943
5. Henri Rousseau, Το πορτραίτο του Πιερ Λοτί
6. Θεόφιλος Χατζημιχαήλ, Ψαράδες πιάνοντας ψάρια, 1932
7. Fred Aris, Γουρούνι στο μπάνιο, 1981
8. Fergus Hall, Κυνηγός ελεφάντων, 1977

Πρόσθετες σχετικές πηγές

Βιγγόπουλος, Η., Η τέχνη στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο, τ.α' και β', Αθήνα, Δίπτυχο, 1982

Εικαστική Αγωγή, Βιβλίο για το δάσκαλο, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο,

Ο. Ε. Δ. Β.- Αθήνα

Χατζή, Γ., Έλληνες Ζωγράφοι, 20ος αιώνας. Οδηγός για παιδιά, Κέδρος, 1993

Χατζή, Γ., Ιταλοί Ζωγράφοι, 13ος- 18ος αιώνας. Οδηγός για παιδιά, Κέδρος, 1991

Χατζή, Γιολάντα, Έλληνες Ζωγράφοι, 19ος αιώνας. Οδηγός για παιδιά, Κέδρος, 1991

Φύλλο εργασίας 1

Μήπως το βρήκες;

Τα έργα των ζωγράφων δείχνουν διάφορα ζώα. Βάλε σε κύκλο αυτά που παρατήρησες.

Σκύλο
Φίδι
Αγελάδα
Βάτραχος
Λιοντάρι
Καμηλοπάρδαλη
Γάτα
Άλογο
Γουρούνι
Κατσίκια
Ψάρι
Πρόβατο

Φύλλο εργασίας 2

Μια συνάντηση

Κλείσε τα μάτια σου. Περπατάς στ— και συναντάς ένα από τα ζώα των έργων. Σκέψου και απάντησε:

1. Ποιο ζώο θα ήθελες να συναντήσεις;
2. Τι θα του έλεγες;
3. Τι θα ήθελες να μάθεις για αυτό;
4. Τι θα ήθελες να κάνετε μαζί;

Φύλλο εργασίας 3

Συνομιλία με έναν πίνακα

Τίτλος έργου:

Όνομα ζωγράφου:

Ημερομηνία:

- Ποιο νομίζεις ότι είναι το κεντρικό σημείο του πίνακα;
- Ποια ώρα της ημέρας αποτυπώνεται στον πίνακα;
- Αν ήσουν εκεί τι θα άκουγες, τι θα μύριζες, τι θα αισθανόσουν;
- Πού νομίζεις ότι ηγούνται τα πρόσωπα του πίνακα;
- Υπογράμμισε τις λέξεις που νομίζεις ότι χαρακτηρίζουν το ζώο του πίνακα: μεγάλο, άγριο, μικρό, φοβισμένο, ντροπαλό, χαρούμενο, παράξενο, δυνατό, λυπημένο, χαρούμενο, νυσταγμένο, κουρασμένο, νηστικό, σιχμάλωτο
- Δώσε έναν δικό σου τίτλο στον πίνακα

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ



Τα «Οικολογικά Σχολεία» είναι ένα πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν δημοτικά σχολεία και γυμνάσια από όλη την Ελλάδα, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών/τριών, αεριανών πολιτών, με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους.

Η καινοτομία του προγράμματος στηρίζεται στη συνεργασία του σχολείου με την τοπική κοινωνία και την ανάπτυξη κοινών δράσεων, ώστε οι στόχοι του σχολείου να εναρμονίζονται με τους στόχους της τοπικής κοινωνίας σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Τα σχολεία, οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και η τοπική κοινωνία που έχουν ασχοληθεί μέχρι σήμερα με το Πρόγραμμα, πιστεύουμε ότι έχουν αποκομίσει πολλές θετικές εμπειρίες. Απέκτησαν καινούριες γνώσεις και συνήθειες, νέους φίλους στην Ελλάδα, σε πολλές χώρες της Ευρώπης και σε άλλα μέρη του κόσμου. Συνεργάστηκαν με διαφορετικούς ανθρώπους.

Όλοι αυτοί που δέχθηκαν την πρόσκληση συμμετοχής στο Πρόγραμμα, αποδέχθηκαν ουσιαστικά την πρόκληση να αλλάξουν συμπεριφορές. Να γίνουν ομάδα. Ομάδα παιδιών ή νέων ενηλίκων με συνείδηση φιλική προς το περιβάλλον.

Σας προτείνουμε λοιπόν να γίνετε κι εσείς μέλος των «Οικολογικών Σχολείων».

Γιατί, με αυτόν τον τρόπο:

- από το εγώ προχωράμε στο εμείς,
- μαθαίνουμε να ταξιδεύουμε στα μονοπάτια της φύσης, της γνώσης και της ελπίδας,
- συνειδητοποιούμε τα μεγάλα περιβαλλοντικά προβλήματα (ενεργειακή σπατάλη, λειψυδρία, σκουπίδια...) και παίρνουμε αποφάσεις ξεκινώντας από το σχολείο και τη γειτονιά μας,
- λαμβάνουμε υπόψη μας τις μελλοντικές γενεές και τα δικαιώματά τους να ζήσουν και να χαρούν αυτόν τον πλανήτη, που είναι το κοινό μας σπίτι,
- ολοκληρωνόμαστε ως άνθρωποι και δεν ερχόμαστε σε αντίθεση με το φυσικό περιβάλλον.



ΜΑΘΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ

«Κυρία, τότε θα κάνουμε μάθημα για την οικολογική σημαία;» ρώτησε ο μικρός μαθητής τη δασκάλα του. Η δασκάλα έμεινε άναυδη από την ερώτηση του μικρού, αλλά κατάλαβε πάρα πολλά όπως καταλάβαμε κι εμείς. Γιατί στις λέξεις του μικρού μαθητή συμπυκνώνεται ο απολογισμός αλλά και η ουσία από τη βράβευση των οικολογικών σχολείων που έγινε το Σάββατο 4/12/04 στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου της Αθήνας, παρουσία του Υφυπουργού κ. Γιώργου Καλού και των μελών του Δ.Σ. της Ελληνικής Εταιρείας της Φύσης, Γ. Σφήκα, Μ. Ρουσομουστακάκη και του Μ. Απέργη.

Στ. Σκ.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΓΙΟΡΤΑΖΟΥΝ ΤΑ ΔΕΚΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΙΑ



Για 10 συνεχή χρόνια, σχολεία από όλη την Ευρώπη, συμμετέχουν στο δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον».

Οι μαθητές εργάζονται ως Δημοσιογράφοι στο εικονικό πρακτορείο ειδήσεων του δικτύου (<http://www.youngreporters.org>) και παρουσιάζουν τις περιβαλλοντικές τους έρευνες με δημοσιογραφικό τρόπο. 400 σχολεία, εκατοντάδες μαθητές και εκπαιδευτικοί συνεργάζονται μέσα από το διαδίκτυο και παρουσιάζουν τις κοινές τους έρευνες.

Τον Ιανουάριο του 2005, οι Νέοι Δημοσιογράφοι θα συναντηθούν στη Λυών της Γαλλίας για να γιορτάσουν τα 10 χρόνια λειτουργίας του δικτύου και την Άνοιξη και το Φθινόπωρο θα πραγματοποιήσουν δύο νέες εκπαιδευτικές αποστολές στην Πορτογαλία για να μελετήσουν περιβαλλοντικά προβλήματα σχετικά με την ενέργεια και το νερό.

Στο διαδίκτυο υπάρχει πάντα μια ανοικτή πρόσκληση για όλα τα σχολεία που θέλουν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα.

Γ. Φ.



"Disaster and hope", Γυμνάσιο Λεχαίου Κορινθίας, Διεθνές Βραβείο 2002 για το Διαγωνισμό του Δικτύου «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον»

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ ΟΙ ΠΕΛΑΡΓΟΙ



ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ
ΟΙ ΠΕΛΑΡΓΟΙ

Τι λέτε, δεν αξίζει να ασχοληθούμε ιδιαίτερωσ μ' αυτό το πανέμορφο πουλί, που έχει επιλέξει ως τύπο κατοικίας του τα ψηλά καμπαναριά, τους στύλους της ΔΕΗ και έχει σε μεγάλη εκτίμηση την κεντρική και τη Βόρεια Ελλάδα;

Στόχος του Προγράμματος «Οι Φίλοι μας οι Πελαργοί» είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών και μαθητριών για το φυσικό περιβάλλον, μέσα από μια σειρά δραστηριοτήτων στο επίκεντρο των οποίων είναι ο Πελαργός. Αρχίζουμε με την επιστημονική παρατήρηση και καταγραφή των πελαργών που φώλιαζαν στις περιοχές όπου δραστηριοποιούνται οι Περιβαλλοντικές Ομάδες των μαθητών. Οι Περιβαλλοντικές ομάδες χρησιμοποιούν ειδικά ερωτηματολόγια που τους διανέμει η Συντονιστική Επιτροπή για να καταγραφούν τα στοιχεία και οι παρατηρήσεις τους για τους πελαργούς.

Οι περιοχές όπου έγινε παρατήρηση και καταμέτρηση μέχρι σήμερα είναι: Αλιάρτος (Βοιωτία), Μαρίνα, Πολυπλάτανος Ειρηνούπολης (Ημαθία), Άγιος Βασίλειος, Κύμινα Αξίου (Θεσσαλονίκη), Αυλή, Ελευθερούπολη (Καβάλα), Μαυροχώριο (Καστο-

ριά), Χέρσο (Κιλκίς), Μακρυχώρι (Λάρισα), Αισωνία Διμηνίου (Μαγνησία), Πετεινός Βιστωνίδας (Ξάνθη), Αγία Ελένη, Αιγίνειο, Ελευθεροχώριο (Πιερία), Άνυδρος, Βρυττά, Σκύδρα (Πέλλα), Νιγρίτα, Σιτοχώριο (Σέρρες), Τρίκαλα, Φαρκαδώνα (Τρίκαλα). Συνολικά σχηματίστηκαν 69 Ομάδες καταμέτρησης και παρατήρησης. Σ' αυτές συμμετείχαν 508 μαθητές και μαθήτριες. Με την επίβλεψη και την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών αξιοποίησαν το εκπαιδευτικό υλικό και τις σχετικές οδηγίες που είχαν λάβει από την ΕΕΠΦ.



ταξίδι της επιστροφής τους μέσω Βοσπόρου και Μικράς Ασίας προς τα θερμότερα κλίματα της Αφρικής. Οι μικροί μας παρατηρητές και φίλοι των Πελαργών περιμένουν με ανυπομονησία την επόμενη άνοιξη.

Π. Μ. - Κ. Χ.

ΜΑΘΑΙΝΩ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

Θέλετε να γνωρίσετε τα δάση της πατρίδας μας;



Δεν έχετε παρά να δηλώσετε συμμετοχή στο δίκτυο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης «Μαθαίνω για τα δάση». Σχολεία από όλη την Ευρώπη συμμετέχουν στο δίκτυο και σας περιμένουν να συνεργαστείτε και να ανταλλάξετε απόψεις.

Το πρωτότυπο εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος θα σας βοηθήσει να οργανώσετε την περιβαλλοντική σας έρευνα.

Με χαρά θα δεχτούμε τη συμμετοχή σας και στις δραστηριότητες του προγράμματος όπως η δενδροφύτευση και η κατασκήνωση του δάσους.

Γ.Φ.



Τα Οικολογικά Σχολεία, η Σχολική Αυλή και η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση



Τα «Οικολογικά Σχολεία» είναι ένα διεθνές πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών/τριών, αριανών πολιτών, με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους.

Απώτερος στόχος του προγράμματος είναι το αειφόρο σχολείο. Τα αρχικά θέματα που αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας είναι η ενέργεια, τα απορρίμματα και το νερό.

Βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η βελτίωση του περιβάλλοντος του σχολείου.
- Η εξοικονόμηση ενέργειας, νερού και η ορθολογική χρήση των απορριμμάτων στο σχολείο.
- Η εμπλοκή της σχολικής κοινότητας ώστε σε συνεργασία με την τοπική κοινότητα να αναπτυχθούν κοινές πρωτοβουλίες και δράσεις.
- Η ανάδειξη του ρόλου του σχολείου στην τοπική κοινωνία.

Είναι προφανές ότι η επίτευξη των παραπάνω στόχων διέρχεται μέσα και από την αναβάθμιση της σχολικής αυλής, διότι:

- Η αυλή αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του σχολικού περιβάλλοντος
- Απαιτεί εμπλοκή της σχολικής κοινότητας και τη

συνεργασία με το Δήμο

- Συνδυάζει δράσεις για τη βελτίωσή της, δράσεις με κατεύθυνση την αειφορία, δράσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας και νερού, δράσεις για τη σωστή διαχείριση των απορριμμάτων.

Είναι επίσης φανερό ότι μέσα από ένα τέτοιο πρόγραμμα με θέμα τη σχολική αυλή, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αντιμετωπίζεται σαν εκπαιδευτική διαδικασία που γίνεται:

- **Γύρω από** το περιβάλλον, όπου η αυλή αντιμετωπίζεται ως πεδίο μελέτης και έρευνας (γνώση, ενημέρωση).

- **Από και μέσα** στο περιβάλλον όπου η αυλή αντιμετωπίζεται ως χώρος που λειτουργεί σαν μεθοδολογικό εργαλείο μάθησης (ικανότητες, εμπειρίες, δεξιότητες, γνώσεις).

Το κυριότερο όμως είναι ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα ενισχύει την τρίτη διάσταση της Π.Ε., δηλαδή,

- **Για** το περιβάλλον, δεδομένου ότι οι μαθητές/τριες κινητοποιούνται και αναπτύσσουν δράσεις για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας της ζωής τους (στάσεις, αξίες, συμπεριφορές).

Η «σχολική αυλή» είναι μια σπουδαία ευκαιρία για να συμβάλλουμε στη μετατόπιση του ειδικού βάρους προς αυτή τη διάσταση, γιατί η ενασχόληση με αυτή δίνει

τη δυνατότητα ώστε οι μαθητές/τριες:

- να συνειδητοποιήσουν τη προσωπική τους ευθύνη,
- να αναπτύξουν τη συμμετοχικότητά τους,
- να προωθήσουν τη σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινωνία,
- να παρακινηθούν σε δράσεις και παρεμβάσεις,
- να «μετρήσουν» αξίες, στάσεις και συμπεριφορές που επικρατούν στο χώρο τους, στην κοινωνία και να αναμετρηθούν με τον εαυτό τους.

Τι πρέπει να προσέξουμε:

- Το κλειδί για ένα επιτυχημένο πρόγραμμα διαμόρφωσης της σχολικής αυλής είναι η συνεχής συμμετοχή των μαθητών/τριών, των εκπαιδευτικών, των γονέων, της κοινότητας. Το πρόγραμμα δεν τελειώνει με την υλοποίηση των προτάσεων – παρεμβάσεων της σχολικής κοινότητας. Ένας κήπος π.χ. απαιτεί φροντίδα και συντήρηση καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού και μετά από το σχολικό έτος. Εξάλλου η υλοποίηση των προτάσεων απαιτεί εξεύρεση οικονομικών πόρων. Ιδιαίτερος είναι λοιπόν ο ρόλος της Περιβαλλοντικής Επιτροπής (μαθητές/τριες, εκπαιδευτικοί, διευθυντής, Σύλλογος Γονέων, προσωπικό, Τοπική Αυτοδιοίκηση). Η Περιβαλλοντική Επιτροπή στηριγμένη στην έρευνα της Περιβαλλοντικής Ομάδας, διαμορφώνει σχέδιο δράσης στο οποίο:
- Συγκεκριμενοποιεί τους στόχους για την υλοποίηση



Προγράμματα και Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης

ΦΥΣΗ ΧΩΡΙΣ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ

Η Πατρίδα μας είναι πανέμορφη, ελκυστική, αλλά τα σκουπίδια χαλάνε την ωραία όψη της. Δικαιώς η μεγάλη εκστρατεία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Ευαισθητοποίησης «Φύση χωρίς Σκουπίδια» της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης, μετά από οχτώ χρόνια λειτουργίας εξαπλώνεται κυριολεκτικά σε όλη την Ελλάδα.



Φύση χωρίς σκουπίδια

των παρεμβάσεων για τη διαμόρφωση της σχολικής αυλής, διακρίνοντας αυτούς σε βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους.

- Προσδιορίζει συγκεκριμένα τα βήματα για την υλοποίηση των στόχων.
- Καταρτίζει σε συνεργασία με το Δήμο τον απαιτούμενο οικονομικό προϋπολογισμό.
- Προσδιορίζει τις πηγές και τους τρόπους εξοικονόμησης του αναγκαίου χρηματικού ποσού.
- Αναζητεί τους εθελοντές που θα λάβουν μέρος στην υλοποίηση των παρεμβάσεων.
- Παρακολουθεί την εφαρμογή του σχεδίου δράσης.
- Ενημερώνει τη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία για τα αποτελέσματα των δράσεων.

Στην υλοποίηση των προτάσεων - παρεμβάσεων για τη διαμόρφωση του αύλειου χώρου συμμετέχουν και οι ίδιοι οι μαθητές. Η δραστηριοποίηση των μαθητών, σε συνεργασία με την Τ.Α. στη συγκεκριμένη περίπτωση, συμβάλλει όχι μόνο στην ευαισθητοποίησή τους αλλά και στην απόκτηση ή αλλαγή στάσεων και στην πρόκληση συμπεριφορών φιλικών προς το περιβάλλον. Στο τελευταίο συμβάλλει η κατάρτιση από την Περιβαλλοντική Ομάδα ενός Οικοκώδικα (συνόλου γενικών κανόνων περιβαλλοντικής συμπεριφοράς) στη σχολική αυλή, μετά από συστηματική συζήτηση σε ολομέλεια.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΑΝΑΛΗΣ

Υπεύθυνος Δευτεροβάθμιας Π.Ε. Πειραιά

Οι 270 Εθελοντικές Ομάδες από Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια, Τ.Ε.Ε., ακόμη και από εργαζόμενους σε Δήμους, σε ιδιωτικούς Φορείς και Συλλόγους ευαισθητοποιημένων πολιτών υλοποιούν πρωτότυπες δράσεις για την ευαισθητοποίηση των σχολικών κοινοτήτων αλλά και των τοπικών κοινωνιών γύρω από τη μείωση του όγκου των απορριμμάτων και τη σωστή διαχείρισή τους.

Η Συντονιστική Επιτροπή του Προγράμματος ευχαριστεί θερμά όλους τους Υπεύθυνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των Νομών καθώς και τους Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης που συνεργάστηκαν στην προώθηση του «Φύση χωρίς Σκουπίδια», συγχαίρει όλες τις Εθελοντικές Ομάδες που συμμετέχουν και τους εύχεται μια καλή και δημιουργική χρονιά 2005.

Π.Μ. - Κ.Χ.



2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΜΟΤΙΝΗΣ

Προγράμματα και Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης



ΟΙ ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΓΩΝΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ ΜΟΥ

Η Πράσινη Γωνιά της Γειτονιάς σας μπορεί να είναι η αυλή του σχολείου σας ή του σπιτιού σας, ένα πάρκο, ένα τμήμα ενός πεζοδρομίου, αλλά και ένα τμήμα μιας ακτής ή οι όχθες μιας λίμνης ή ενός ποταμού. Ένα οικοσύστημα ατελές ή τέλειο, που θα δώσει την ευκαιρία σε μαθητές και δασκάλους να γίνουν συλλερευνητές.



Το σχολείο που συμμετέχει στο δίκτυο «Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» συνδέεται με την τοπική κοινωνία, το Δήμο και τους γονείς. Έχει τη δυνατότητα να οδηγήσει τους μαθητές και τους δασκάλους τους από τον έλεγχο στην επικοινωνία. Ο αέρας που πνέει μέσα στις «Πράσινες Γωνιές» έχει τη δροσιά της επιλογής και της ελευθερίας. «Τι θέλεις να μάθεις; Σου προτείνω... Τι άλλο θέλεις; Αυτοί οι τρόποι και οι μέθοδοι θα σε οδηγήσουν να γνωρίσεις... Ας αξιολογήσουμε μαζί».

- Κάνει το μαθητή ερευνητή, δημιουργό.
- Ενισχύει την κριτική του σκέψη και τη συναισθηματική του νοημοσύνη.

- Έχει την ευελιξία να συνδέεται με τα περισσότερα των μαθημάτων. Το πρόγραμμα στη Γλώσσα κάνει θαύματα με την ποικιλία των δραστηριοτήτων, τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου, την παραγωγή αιτιγμάτων, γλωσσοδετών, τη συγγραφή παραμυθιών, θεατρικών έργων, ποιημάτων κ.ά.

Αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες, επικοινωνεί ηλεκτρονικά, ψάχνει στο διαδίκτυο.

Είναι το δεξί χέρι του μαθήματος Εμείς και ο κόσμος, διότι είναι επίκαιρο και πολυθεματικό.

Ανοίγει ένα παράθυρο ελευθερίας, οι μαθητές βγαίνουν από την τάξη, παρατηρούν, κρίνουν, συγκρίνουν, αποφασίζουν.

Εκτός αυτών, τα Μαθηματικά, η Γεωγραφία, η Ιστορία, η Αισθητική Αγωγή, η Θεατρική Αγωγή είναι τα μαθήματα που μπορούν να εξακτινωθούν από το πρόγραμμα «ΟΙ ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΓΩΝΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ ΜΟΥ»



13ο Δημοτικό Σχολείο Κερατσινίου

Η πράσινη γωνιά του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας

Δύο χρόνια «πράσινες» εντυπώσεις με παρατήρηση, έρευνα, εξάσκηση δεξιοτήτων, εικαστική έκφραση, θεατρικό παιχνίδι, έκφραση σε γραπτό και ποιητικό λόγο, μουσική.

Με απίστευτο ενθουσιασμό και χαρά ασχοληθήκαμε για δυο συνεχείς χρονιές με την υλοποίηση του προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (Ε.Ε.Π.Φ.).

Το πρόγραμμα, που πήρε τον ειδικότερο τίτλο «**Η πράσινη γωνιά του σχολείου μου**», πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις (σχολικά έτη 2001-2002 και 2002-2003) κι εφαρμόστηκε στους μικρούς μαθητές του δεύτερου τμήματος της Α' και στη συνέχεια της Β' τάξης του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας.



ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Να γνωρίσουν τα παιδιά τη βιοποικιλότητα της πράσινης γωνιάς του σχολείου.
- Να διαισθανθούν και να κατανοήσουν τη σημασία της πράσινης γωνιάς.
- Να μάθουν μέσα από βιωματικούς τρόπους.
- Να εξασφαλισθεί η αυτενέργεια και το ενδιαφέρον των παιδιών
- Να εξασκήσουν τα παιδιά τις δεξιότητές τους, να ασκηθούν στη συνεργασία και τη συμμετοχή για την επίλυση προβλημάτων.
- Να επιτευχθεί η ψυχοκινητική και η συναισθηματική έκφραση των παιδιών.
- Να προωθηθεί και να εκδηλωθεί η δημιουργική έκφραση των παιδιών (εικαστική, θεατρική, έκφραση προφορικού και γραπτού λόγου).
- Να αξιοποιηθούν έργα τέχνης και μορφές τέχνης του λόγου (παραμύθια, δημοτικά τραγούδια) για την επίτευξη στόχων του προγράμματος.
- Να ψυχαγωγηθούν και να ασκήσουν τις αισθήσεις τους
- Να αγαπήσουν τα παιδιά την πράσινη γωνιά και να υιοθετήσουν υπεύθυνη στάση για την προστασία της.



ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΜΑΤΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Ως επιστημονικό διδακτικό υπόβαθρο στη μεθοδολογία μας χρησιμοποιήσαμε κυρίως αρχές και ιδέες του σχεσιοδυναμικού μοντέλου διδακτικής εργασίας (Αλ. Κοσμοπούλου). Σύμφωνα με το συγκεκριμένο διδακτικό μοντέλο απαραίτητη για την αποτελεσματική μορφωτική διαδικασία κρίνεται η εθελοντική εμπλοκή όλης της προσωπικότητας του μαθητή και τα θετικά του συναισθήματα. Η ενδοσκόπηση του μαθητή, η επαφή του με το περιβάλλον και τις αξίες τον οδηγούν στη διαμόρφωση προσωπικής στάσης για τη μόρφωση και τη ζωή. Η απόδοση του μαθητή είναι συνάρτηση του επιπέδου της ελευθερίας του και της κοινωνικοποίησής του. Ο δάσκαλος είναι αυτός που υπολογίζει τις μορφωτικές δυνατότητες των παιδιών και τα ενδιαφέροντά τους, δημιουργεί κλίμα χαράς και άνεσης, είναι ο μεσολαβητής προς τη γνώση, ο διευκολυντής για να έρθει το παιδί σε σχέση με το μορφωτικό αγαθό και να το κατακτήσει, τεχνικός σύμβουλος, πληροφοριοδότης, αυτός που ελέγχει τη μάθηση.

Για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων του προγράμματος οι δραστηριότητες απαιτήθηκε να συνδυάζουν ποικιλία μεθοδολογίας και χρήση διάφορων μέσων κι υλικών.

Επιπλέον καθεμιά δραστηριότητα έπρεπε να έχει σαφείς καθορισμένους στόχους και να ολοκληρώνεται σε μια διδακτική ώρα.

Ως βασικός μεθοδολογικός οδηγός δραστηριοτήτων χρησιμοποιήθηκε ο οδηγός της ΕΕΠΦ. Επίσης χρησιμοποιήθηκε μέρος της βιβλιογραφίας που προτάθηκε από την ΕΕΠΦ, καθώς και πρόσθετο υλικό και βιβλία.

Καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια ώστε οι δραστηριότητες να ανταποκρίνονται στο γνωστικό επίπεδο των μικρών παιδιών (Α΄ και Β΄ τάξης) που υλοποιούσαν το πρόγραμμα. Πολλές δραστηριότητες του οδηγού της ΕΕΠΦ χρησιμοποιήθηκαν χωρίς αλλαγή π.χ. «Ξετριπώνοντας έναν γεωσκώληκα», ενώ κάποιες προσαρμόστηκαν π.χ. «Σαλιγκάρι, ο φίλος της βροχής».

Επιπλέον σχεδιάστηκαν **νέες δραστηριότητες** κατάλληλες για τη μικρή ηλικία των παιδιών με παιγνιώδη κι ενδιαφέρουσα μορφή, με χρήση ποικίλων μεθόδων κι υλικών, χάρη και στη σχετική βιβλιογραφία που αναφέρουμε αναλυτικά σε κάθε δραστηριότητα. Ενδεικτι-

κά αναφέρουμε κάποιες: «Το κυνήγι των λέξεων» (παιχνίδι δράσης), «Ένα σταυρόλεξο κι ένα κρυπτόλεξο» (και οι δυο δραστηριότητες με λέξεις από τη βιοποικιλότητα της πράσινης γωνιάς), «Αποτύπωμα φύλλου πλάτανου», «Αποτύπωμα φλοιού πλάτανου με τεχνική φροτάζ» κ.ά.

Κάποιες από τις δραστηριότητες περιλάμβαναν

δέντρο στη διάρκεια του έτους», «Ο νεκρός γίγαντας» (παρατήρηση και μελέτη μιας γειτονικής ξερής λεύκας), «Ελίτζα και Άδωνης, τα δυο χελωνάκια» (παρατήρηση ζωντανών χελωνών) κ.ά. ή δράσεις: «Επίσκεψη στη γεωπόνου του Δήμου Σιάτιστας» για την επίλυση αποριών μας, «Έντοπισμός των δέντρων-μνημείων της Σιάτιστας» κ.λ.π.



ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΒΙΒΛΙΟΥ «Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ» - 1ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ

μεθοδική παρατήρηση, έρευνα, μελέτη: «Εκτίμηση του ύψους του πλάτανου και παρατήρηση των οργανισμών που ζουν σ' αυτόν», «Τάισμα και παρατήρηση των πουλιών», «Τοπογραφικό σχέδιο της πράσινης γωνιάς», «Μελετώντας σε φωτογραφίες τις όψεις της πράσινης γωνιάς στη διάρκεια του έτους», «Ένα φυλλοβόλο

Κάποιες δραστηριότητες σχεδιάστηκαν μετά από έκκληση για συλλογή σχετικών με τη βιοποικιλότητα της πράσινης γωνιάς δημοτικών στίχων ή τραγουδιών. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις δραστηριότητες: «Οι εποχές σε δημοτικούς στίχους», «Ο πλάτανος» (Διδασκαλία δημοτικού τραγουδιού).

Κρίνουμε σημαντικό να αναφέρουμε πως οι περισσότερες δραστηριότητες συνδέθηκαν με τη διδακτέα ύλη των συγκεκριμένων τάξεων (μαθήματα Γλώσσας, Ανθολογίου, Μαθηματικών, Μελέτης Περιβάλλοντος, Αισθητικής Αγωγής) – με την εφαρμογή της αρχής της διαθεματικότητας

– κι έτσι η συγκεκριμένη σχολική ύλη πλουτίστηκε και προσεγγίστηκε με ενδιαφέροντες τρόπους.

Θα παραθέσουμε κάποια **αντιπροσωπευτικά παραδείγματα**.

Γλώσσα «Συνέντευξη με τον πλάτανο»: Τα παιδιά πήραν συνέντευξη από τον πλάτανο της πράσινης γωνιάς ως σχετική γραπτή έκφραση στο μάθημα «Συνέντευξη μ' ένα μήλο, τον Αιμίλιο» του Ευγένιου Τριβιζά (βιβλίο Γλώσσας Β' τάξης). «Καταγραφή ήχων της πρά-

σινης γωνιάς»: Τα παιδιά αφουγκράστηκαν και κατέγραψαν στο τετράδιο εργασίας τους ήχους της πράσινης γωνιάς ως σχετική γραπτή έκφραση στο μάθημα «Πριν κοιμηθώ» του βιβλίου Γλώσσας Α' τάξης.



Ανθολόγιο «Ο κούκος» του Τέλλου Άγρα από το Ανθολόγιο (Α' μέρος): Κατασκευάσαμε μάσκα και στολή κούκου και τα παιδιά δραματοποίησαν το τραγούδι στην πράσινη γωνιά. Το θεατρικό αυτό παιχνίδι βιντεοσκοπήθηκε.

Μαθηματικά «Αρίθμηση των δέντρων της πράσινης γωνιάς»: Τα παιδιά φιλοτέχνησαν τρεις δεκάδες αριθμούς και τους κόλλησαν με τη σειρά στους κορμούς των δέντρων της πράσινης γωνιάς. Διαπίστωσαν πως τα δέντρα είναι 26.

Μελέτη Περιβάλλοντος «Πώς τρέφεται ο πλάτανος»: Τα παιδιά μελέτησαν το μάθημα με τον τίτλο «Πώς τρέφονται τα φυτά» από το βιβλίο «Εμείς κι ο κόσμος» της Β' τάξης (σ. 106) κι εργαζόμενα στην πράσινη γωνιά κάτω από τον πλάτανο τροποποίησαν το σύντομο κείμενο ώστε αυτό να αναφέρεται στον πλάτανο και το έγραψαν στο τετράδιο εργασίας με τον τίτλο «Πώς τρέφεται ο πλάτανος». Κατόπιν ζωγράρισαν τη σχετική εικόνα.

Αισθητική Αγωγή - Εικαστικά «Κατασκευή πανό για την ημέρα του Περιβάλλοντος» με χαρτί γκοφρέ και κόλλες γλασέ. «Ο μοναχικός κούκος»: Μετά τη μελέτη της ιστορίας «Το ξένο αυγό» της Ελένης Βαλαβάνη από το Ανθολόγιο (Α' μέρος) τα παιδιά κατασκεύασαν με τεχνική κολλάζ τη φωλιά των τρυποφρακτών που φιλοξενούσε το μικρό κούκο.



Αισθητική Αγωγή - Μουσική «Ρεσιτάλ αρμονίου στην πράσινη γωνιά»: Δυο κορίτσια της τάξης μας, η Άννα και η Ελίζα, μαθήτριες του Δημοτικού Ωδείου Σιάτιστας παρουσίασαν στα παιδιά στο χώρο της πράσινης γωνιάς μελωδίες για αισθητική απόλαυση. Το μικρό ρεσιτάλ βιντεοσκοπήθηκε. «Ένα όμορφο τραγούδι» για τη φύση: Η δραστηριότητα αυτή αποτέλεσε αρχικά σύντομη άσκηση ορθογραφίας με συμπλή-

ρωση των κενών των λέξεων σε φύλλο εργασίας. Στη συνέχεια τα παιδιά έμαθαν και τραγούδησαν το όμορφο τραγούδι στην πράσινη γωνιά. Η μουσική εκτέλεση του τραγουδιού βιντεοσκοπήθηκε.

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ

Έγινε προσπάθεια να υπάρχει το απαραίτητο εποπτικό υλικό για κάθε δραστηριότητα. Γι' αυτό το λόγο

χρησιμοποιήθηκαν πολλά υπέροχα πληροφοριακά βιβλία για ζώα και φυτά, καθώς επίσης βιντεοκασέτες, CDs, κασέτες κ.λ.π., τη χρήση των οποίων αναφέρουμε λεπτομερειακά στις δυο ετήσιες εκθέσεις των δραστηριοτήτων μας προς την ΕΕΠΦ. Επίσης είχαμε στη διάθεσή μας κάθε φορά τα απαραίτητα υλικά για εικαστική και θεατρική έκφραση. Επιπλέον διαθέταμε φωτογραφική μηχανή και κάμερα για την αποτύπωση κάποιων στιγμών από τη δράση μας στην πράσινη γωνιά.

Κατά τη διάρκεια του δεύτερου έτους υλοποίησης του προγράμματος οι μαθητές της Β' τάξης κρατούσαν ειδικό τετράδιο εργασίας με λευκό χώρο σχεδίασης κι από κάτω σειρές (παλιού τύπου αντιγραφής), ώστε να σημειώνουν παρατηρήσεις, να εκφράζονται γραπτά, να σχεδιάζουν ελεύθερα ή με τη βοήθεια καρμπόν, να ζωγραφίζουν, να κατασκευάζουν μικρά κολλάζ και να τοποθετούν αποξηραμένα φύλλα. Το τετράδιο αυτό αποδείχτηκε πολύ χρήσιμο κι αποτελούσε συγχρόνως έκθεση των δραστηριοτήτων.

Ως μέσο δημοσιοποίησης προς τη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία της συνεργασίας μας με την ΕΕΠΦ για την υλοποίηση του προγράμματος «Πράσινες γωνιές» και της δράσης μας στην πράσινη γωνιά του σχολείου μας χρησιμοποιήσαμε την εφημερίδα του σχολείου μας που διαβάζεται από όλους τους μαθητές και τους φίλους του σχολείου μας κι επιπλέον αποστέλλεται σε όλους τους επίσημους φορείς της ευρύτερης περιοχής.



ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Η έκθεση των δραστηριοτήτων μας προς την ΕΕΠΦ περιλάμβανε συνολικά 52 δραστηριότητες (10 δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια φοίτησης των παιδιών στην Α΄ τάξη και 42 δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια φοίτησης των παιδιών στη Β΄ τάξη) με αναφορά της διδακτικής μεθοδολογίας καθεμιάς δραστηριότητας και τη σχετική βιβλιογραφία, φύλλα εργασίας, φωτογραφίες, κείμενα και παρατηρήσεις των παιδιών από τα τετράδια εργασίας, καλλιτεχνικές εργασίες και βιντεοκασέτα.

Επιχειρώντας έναν σύντομο απολογισμό θα λέγαμε πως με το πρόγραμμα «Πράσινες Γωνιές» της ΕΕΠΦ επιτεύχθηκε να συνδυαστεί το άνοιγμα του σχολείου μας προς τα έξω (προς το περιβάλλον και την κοινότητα) και προς τα έσω (προς τον ψυχικό κόσμο των παιδιών, τις ανάγκες τους και τα ενδιαφέροντά τους).

Καταφέραμε για δυο χρόνια να ασχολούμαστε με δραστηριότητες σχετικές με τη μελέτη της πράσινης γωνιάς, βγαίνοντας από τη ρουτίνα της διδασκαλίας των σχολικών μαθημάτων. Έτσι χάρη στη μελέτη της πράσινης γωνιάς το σχολείο έγινε πιο ενδιαφέρον, ένας χώρος χαράς για τους μικρούς μαθητές.

Ευχάριστη έκπληξη για όλους μας αποτέλεσε το γεγονός ότι από τη δημοσίευση σχετικών φωτογραφιών από την υλοποίηση του προγράμματος στην εφημερίδα του σχολείου μας εμπνεύστηκε η νεαρή καλλιτέχνη Ευδοξία Σαπνάρα και φιλοτέχνησε χαρακτηριστικό, χαρίζοντας στους μικρούς μαθητές από ένα αντίγραφο. Τα παιδιά γνώρισαν έτσι και την τέχνη της χαρακτηριστικής και ειδικότερα της ξυλογραφίας.

Οφείλω τέλος να τονίσω ότι η ΕΕΠΦ ήταν εμπνευστής, ακούραστος καθοδηγητής - με την αποστολή καλαίσθητων εκδόσεων σχετικού βοηθητικού υλικού, με το ενδιαφέρον, τη συχνή επικοινωνία - συμπαράστατη σε όλες τις ιδέες μας, προσεκτικός μελετητής του έργου μας, προσφέροντας σε μας περιθώρια ελευθερίας κι ευελιξίας για υλοποίηση πρόσθετων ιδεών που θα ανταποκρίνονταν στα άμεσα διαφέροντα των παιδιών και θα διασφάλισαν τη συνεχή ενθουσιώδη εργασία.

Από την υπεύθυνη δασκάλα για την υλοποίηση του προγράμματος Στέφου Ζωή-Δέσποινα

Νέα από το χώρο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

2ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΠΕΕΚΠΕ

Στην Ουρανούπολη της Χαλκιδικής στις 15, 16 και 17 Οκτωβρίου 2004 πραγματοποιήθηκε το 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΠΕΕΚΠΕ με θέμα

ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Στο Συνέδριο συμμετείχαν εκπαιδευτικοί της Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης, επιστήμονες από ΑΕΙ, ΤΕΙ και ερευνητικά ιδρύματα, φοιτητές και εκπρόσωποι κυβερνητικών και μη κυβερνητικών φορέων.

Σκοπός του Συνεδρίου ήταν να αναδειχθεί ο πολυδιάστατος και καθοριστικός ρόλος της λειτουργικά δεμένης με τις τοπικές κοινωνίες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη δημιουργία προϋποθέσεων βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Συνολικά παρουσιάστηκαν 97 ανακοινώσεις (60 προφορικές και 37 αναρτημένες /posters), οι οποίες ανήκαν σε τρεις θεματικούς κύκλους:

- Εργασίες σχετικές με σχολικά προγράμματα.
- Εργασίες σχετικές με θεματικά δίκτυα, προγράμματα ΚΠΕ, εκπαιδευτικό υλικό.
- Ερευνητικές εργασίες.

Οι εργασίες του 2ου Πανελληνίου συνεδρίου της ΠΕΕΚΠΕ ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στις 17 Οκτωβρίου και ταυτόχρονα πραγματοποιήθηκε η υπόσχεση της ΠΕΕΚΠΕ για την υλοποίηση του 2ου συνεδρίου της στη Βόρεια Ελλάδα.

Γ. Φ.

«Τα ζώα που ζουν ή επισκέπτονται το σχολικό μας κήπο»

Συντονίστρια του προγράμματος: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΑΚΡΗ



ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΝΕΑΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ - ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ

Πολλές φορές προσπαθούμε να βρούμε δύσκολα και πολύπλοκα θέματα για να κάνουμε πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ενώ δίπλα μας στη γειτονιά, στο σχολείο, υπάρχουν πάρα πολλά ερεθίσματα και λόγοι. Αυτό λοιπόν που μου τράβηξε την προσοχή απ' την πρώτη στιγμή, ήταν η επιλογή του θέματος «Τα ζώα που ζουν ή επισκέπτονται τον κήπο μας».

Σκοπός του προγράμματος, όπως μας λέει η νηπιαγωγός Κατερίνα Μακρή, ήταν να συνειδητοποιήσουν τα νήπια ότι ο σχολικός κήπος αποτελεί ένα οικοσύστημα που φιλοξενεί ορισμένα είδη ζώων και να ευαισθητοποιηθούν ως προς

την προστασία κάθε μορφής ζωής που υπάρχει σ' αυτό. Φαίνεται σ' αυτό ότι ήταν και λίγο τυχεροί γιατί όπως μας πληροφορούν μια μέρα είχαν ένα απροσδόκητο επισκέπτη. Περιγράφουν χαρακτηριστικά τη σκηνή με λεπτομέρεια. «Ήταν 17 Οκτωβρίου όταν την ώρα του διαλείμματος ακούσαμε τα παιδιά να φωνάζουν και να τρέχουν γεμάτα περιέργεια σε μια γωνιά του κήπου. Ένα πουλί έτρεχε τρομαγμένο από τις φωνές των παιδιών να ξεφύγει. Τα παιδιά προσπάθησαν να το πιάσουν αλλά ευτυχώς κατάφερε να ξεφύγει. Επρόκειτο για μια πέρδικα. Να μια καταπληκτική ευκαιρία για κουβέντα».

Πέρα όμως από αυτό το απροσδόκητο γεγονός έγιναν πολλές δραστηριότητες ακόμη προγραμματισμένες στο χώρο του σχολείου και πολλές άλλες εκτός σχολείου. Το τελικό αποτέλεσμα πρέπει να ήταν πολύ θετικό αν κρίνουμε κι από την αξιολόγηση που έγινε στο πρόγραμμα. Όπως αναφέρει και η υπεύθυνη του προγράμματος η συμμετοχή των παιδιών στην υλοποίηση του προγράμματος, τους έδωσε τη χαρά της δημιουργικής συμμετοχής στην επίτευξη των στόχων και συνέβαλε στη δημιουργία «σπόρων» περιβαλλοντικής υπευθυνότητας και οικολογικής ευαισθησίας στους μελλοντικούς πολίτες.



Σημείωση: Το παραπάνω κείμενο δεν αποτελεί βιβλιοπαρουσίαση. Ο λόγος είναι ότι δεν πρόκειται για βιβλίο αλλά για σχολικό εγχειρίδιο, στο οποίο γίνεται παρουσίαση προγράμματος Π.Ε. Ο υπογράφων προσπάθησε πολύ συνοπτικά να παρουσιάσει το πρόγραμμα Π.Ε και να δείξει την αξιολογική δουλειά των νηπιαγωγών.

Στ. Σκ

«Τα ζώα του δάσους»

Σκοπός του Σχολικού Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Τα ζώα του δάσους» ήταν η γνωριμία με τα ζώα και το περιβάλλον τους, με τα προστατευόμενα είδη των ελληνικών δασών και η καλλιέργεια του ενδιαφέροντος για τη διάσωση και προστασία τους.

ΣΤΟΧΟΙ

- Απόκτηση γνώσεων για τη ζωή των άγριων ζώων και το περιβάλλον τους στα ελληνικά δάση.
- Οικολογική συνείδηση - Ανάπτυξη σεβασμού στη ζωή και κοινής ευθύνης για τη χρήση του περιβάλλοντος.
- Προσωπική συμμετοχή και δράση, ανάπτυξη πρωτοβουλιών.
- Συλλογική δράση, ομαδικότητα, συνεργατικότητα.
- Ανάπτυξη προφορικού (έκφραση απόψεων σε κοινό) και γραπτού λόγου (δημιουργία μαθητικών εντύπων).
- Δημιουργικές δραστηριότητες (έρευνα - παρατήρηση - συμπεράσματα - λήψη αποφάσεων).
- Καλλιτεχνικές δημιουργίες (θέατρο - ζωγραφική - κατασκευές).

ΥΛΙΚΟ

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 3 δασκάλες και 65 παιδιά (31 αγόρια και 34 κορίτσια) της Α' και της Β' τάξης του 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερασινίου.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η επιλογή του θέματος έγινε μετά από συλλογική συζήτηση με θέματα που αφορούσαν στο δάσος. Το ενδιαφέρον των παιδιών για τον κόσμο των ζώων ήταν έντονο και έτσι προχωρήσαμε στη γνωριμία με το αντικείμενο και καταστρώσαμε σχέδια δραστηριοτήτων.

Τα παιδιά χωρίστηκαν σε 2 βασικές «περιβαλλοντικές ομάδες ευαισθησίας για τα ζώα του δάσους», στην ομάδα Α (Πρώτη Τάξη) και στην ομάδα Β (Δεύτερη Τάξη).

Οι δραστηριότητες ήταν διαφορετικές για κάθε ομάδα για να υπάρχει ποικιλία δράσεων, ενώ μέσα από την επικοινωνία και τη συνεργατικότητα των δύο ομάδων και την παρουσίαση των δραστηριοτήτων διαχύθηκαν οι πληροφορίες από ομάδα σε ομάδα και τέλος στη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία.

Οι δραστηριότητες ήταν διαφορετικές για κάθε ομάδα για να υπάρχει ποικιλία δράσεων, ενώ μέσα από την επικοινωνία και τη συνεργατικότητα των δύο ομάδων και την παρουσίαση των δραστηριοτήτων διαχύθηκαν οι πληροφορίες από ομάδα σε ομάδα και τέλος στη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία.



2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΜΟΤΙΝΗΣ

Γνωστικές Δραστηριότητες

Οι δράσεις γνωριμίας με τα ζώα και το περιβάλλον τους έγιναν κυρίως :

- Στην τάξη : 1. Μέσα από σχετική βιβλιογραφία που συγκέντρωσαν τα παιδιά και οι δασκάλες από τη βιβλιοθήκη του σχολείου και της τάξης.
2. Με εισηγήσεις - συζητήσεις ειδικών επιστημόνων για την προστασία των άγριων ζώων.
- Στην αίθουσα προβολών όπου έγινε παρουσίαση σχετικών με το θέμα βιντεοταινιών και διαφανειών, σχολιασμοί και συζητήσεις.
- Στον κήπο του σχολείου όπου έγιναν παρατηρήσεις πάνω στις χελώνες και τις συνθήκές τους και σε άλλα έντομα και γεωσκώληκες που ανακαλύψαμε, καθώς και στη διαδικασία φυτέματος και φροντίδας καστανιάς.
- Στο εργαστήριο Η/Υ όπου οι μαθητές συγκέντρωσαν πληροφορίες για τα προστατευόμενα είδη μέσω Internet από οικολογικές οργανώσεις, συλλόγους και εταιρείες.
- Στο δάσος Καισαριανής συμμετέχοντας στο πρόγραμμα «Τα ίχνη του δάσους» της ομάδας 'δρω, με έρευνα, παρατήρηση.
- Σε δάσος της ορεινής Κορινθίας για παρατήρηση και εξερεύνηση.
- Στο Αττικό Ζωολογικό Πάρκο για παρατήρηση , ανακαλύψεις, συμπεράσματα θετικά ή αρνητικά για την ύπαρξη ζωολογικών πάρκων.
- Παιζοντας παιχνίδια με σκιές, ίχνη, ήχους και κινήσεις - παντομίμα προσπαθώντας να ανακαλύψουμε τι ζώο είναι.

Δημιουργικές Δραστηριότητες

Οι δραστηριότητες στις οποίες επεκτάθηκε η ομάδα Α ήταν:

- «**Η Άλφα - Βήτα του Δάσους**», ένα αλφαβητάρι που δημιούργησαν τα παιδιά με ζώα και φυτά του δάσους από το Α ως το Ω σε έμμετρη μορφή και με δική τους εικονογράφηση.

Σε κάθε παιδί δόθηκε ένα φύλλο εργασίας όπου θα έπρεπε να ζωγραφίσει ένα κεφαλαίο και ένα μικρό γράμμα (π.χ. Α α) να βρει ζώα ή φυτά του δάσους που αρχίζουν από αυτό (π.χ. αρκούδα, αλεπού ασβός, αγριολούλουδα), να φτιάξει προτασούλες αρχικά και στη συνέχεια να συνθέσει ένα ποιηματάκι με αυτά, να ζωγραφίσει μια εικόνα σχετική με τα ζώα και τα φυτά που έχει ανακαλύψει και να προτείνει ένα παιχνίδι ή μια δραστηριότητα ή μια κατασκευή (π.χ. δραματοποίηση του τραγουδιού «Αρκούδα Καφέ» από το μουσικό έργο «Εδώ Λιλιπούπολη»).

Μετά τη συλλογή των εργασιών έγινε επεξεργασία και αντιγραφή τους από τους μαθητές και τη δασκάλα και τέλος δέθηκε χειροποίητα σε βιβλίο.

- «**Περπατώ μες στο δάσος... παίζω, τραγουδώ!**», μία συλλογή παιδικών τραγουδιών, ποιημάτων και παιχνιδιών σχετικών με τα ζώα του δάσους και το δάσος γενικότερα που έγινε από τα παιδιά, τα οποία έψαξαν στο ανθολόγιο της τάξης και στα βιβλία που είχαμε προμηθευτεί, τα βρήκαν, τα επέλεξαν, τα αντέ-



γραψαν και τα εικονογράφησαν συνθέτοντας έτσι ένα μικρό χειροποίητο βιβλίο. Παράλληλα έπαιξαν και τραγούδησαν αυτά προτρέποντας και άλλα παιδιά του σχολείου να συμμετέχουν.

- «**Οι Μύθοι του Αισώπου**», μία θεατρική παράσταση – δραματοποίηση των πιο αγαπημένων μας από τους μύθους του Αισώπου. Παιδιά και δάσκαλοι μελέτησαν τις ιστορίες, επέλεξαν όσες ήταν σχετικές με ζώα του δάσους και τις διασκεύασαν. Μέσα από το θεατρικό παιχνίδι και τον αυτοσχεδιασμό έγιναν οι πρόβες ενώ παράλληλα όλοι, παιδιά, δάσκαλοι και γονείς ετοιμάζαν τα σκηνικά και τα κοστούμια. Δημι-

ουργήθηκε ενημερωτική αφίσα με ζωγραφιές των παιδιών και η θεατρική παράσταση δόθηκε στην αυλή του σχολείου κατά την τελετή λήξης της σχολικής χρονιάς.

- **Αφίσα**, η οποία παρουσιάζει το μήνυμα του προγράμματος: «Μαθαίνω να αγαπώ το δάσος και τα ζώα». Τα παιδιά ζωγράφισαν δεντράκια και ζωάκια του δάσους, έγραψαν τα δικά τους συνθήματα, έγινε επιλογή και με την τεχνική του κολλάζ συντέθηκε η αφίσα. Η αφίσα αυτή ανατυπώθηκε και σε πάνινες τσάντες.

Οι δραστηριότητες της Β ομάδας ήταν:

- **Ζωγραφική**: Συγκεντρώσαμε μαζί με τα παιδιά, υλικό σχετικό με τα ζώα του δάσους (φωτογραφίες, πληροφορίες) από βιβλία, CD rom, διαδίκτυο και βγάλαμε ένα έντυπο, το οποίο φωτοτυπήθηκε και δόθηκε ένα στο καθένα. Το έντυπο αυτό περιείχε διάφορα ενδεικτικά ζώα του δάσους όπως αγριογούρουνο, λύκος ελάφι, ασβός, οχιά, αρκούδα κτλ. Για να υπάρξει μεγαλύτερο ενδιαφέρον κάθε παιδί υιοθέτησε ένα ζωάκι.

Χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά και τεχνικές, όπως απλές ξυλομπογιές και μαρκαδόρους, δακτυλομπογιές, ξηρό παστέλ, λαδοπαστέλ, καθώς και το πρόγραμμα «Ζωγραφική» των windows από τους υπολογιστές, ζωγράφισαν το καθένα το ζωάκι του ή όποιο άλλο ζώο του δάσους ήθελε.

- **Έκθεση Ζωγραφικής:** Με τη βοήθεια πρόθυμων γονιών τα έργα των παιδιών μπήκαν σε πλαίσια για να αναδειχθούν, και αναρτήθηκαν σε μια αίθουσα του σχολείου μας.
- **Δημιουργία Αφίσας:** Ήταν επιθυμία των παιδιών να δημιουργήσουμε μια μικρή αφισούλα για να προπαγανδίσουμε την λειτουργία της έκθεσης, η οποία διήρκεσε 3 μέρες και την επισκέφθηκαν όλες οι τάξεις του σχολείου καθώς και πολλοί γονείς.

- **Θεατρικό Παιχνίδι:** Τα παιδιά μιμήθηκαν συμπεριφορές, μορφές, χαρακτήρες ζώων, έπαιξαν και ευχαριστήθηκαν.

Οι ομάδες μας συνεργάζονταν και με άλλες περιβαλλοντικές ομάδες του σχολείου μας είτε σε πεδία δράσης είτε σε δημιουργικές δραστηριότητες.

Στη διάρκεια του προγράμματος τα παιδιά έφεραν ταυτότητα συμμετοχής στο δίκτυο «**Μαθαίνω για τα Δάση**» στο οποίο εντάσσεται το πρόγραμμά μας, ενώ στο τέλος της σχολικής χρονιάς δόθηκαν στα παιδιά έπαινοι για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

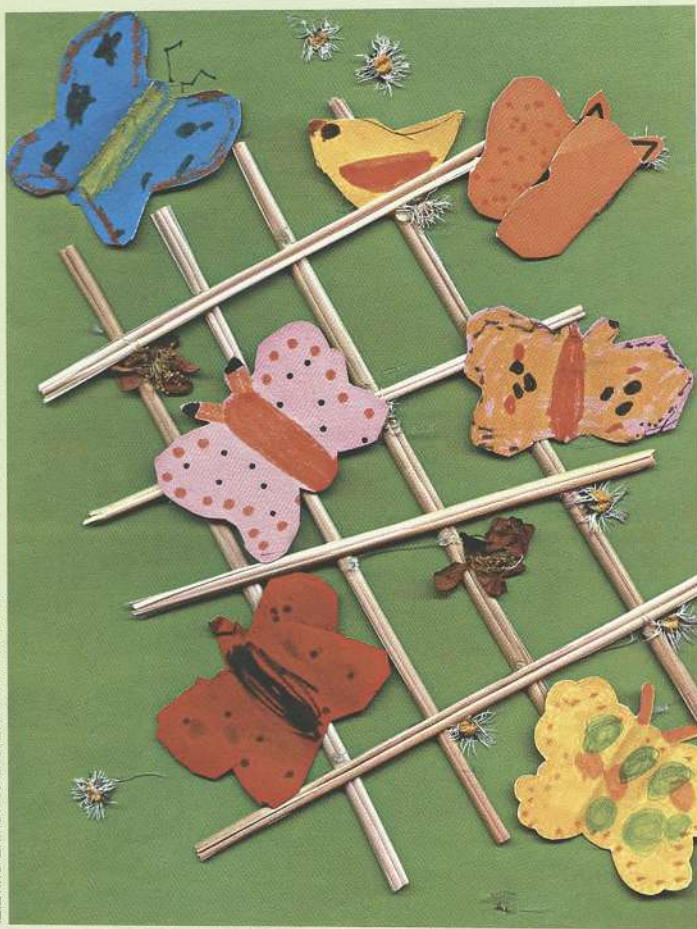
Το ενδιαφέρον των παιδιών ήταν αμείωτο, η συμμετοχή τους στις δραστηριότητες έντονη και δημιουργική ενώ οι πρωτοβουλίες τους θετικές και ενθουσιώδεις. Παράλληλα παρέσερναν και τους γονείς τους που συμμετείχαν κι αυτοί με το δικό τους τρόπο (κατασκευή κοστούμιών, εμπλουτισμός βιβλιογραφίας, προσφορά ιδεών για παιχνίδια και δραστηριότητες, έμπρα-



κτη βοήθεια στην έκθεση ζωγραφικής).

Κατά την τελετή λήξης της σχολικής χρονιάς έγινε παρουσίαση του προγράμματος και των αποτελεσμάτων του στη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία η οποία συνοδευόταν από τη θεατρική παράσταση, την έκθεση ζωγραφικής και υλικού.





Τι είπαν τα παιδιά ...

«Αγαπώ το δάσος και τα ζώα» που έγινε και το σύνθημά μας

«Έμαθα να παρατηρώ όταν βρίσκομαι στο δάσος και να ανακαλύπτω φυτά και ζώα»

«Μ' αρέσουν τα άγρια ζώα γιατί είναι ελεύθερα»

«Έμαθα πως υπάρχουν κι άλλα ζώα εκτός από τη γάτα και το σκύλο»

«Η αρκούδα είναι πολύ δυνατή, θα ήθελα να ήμουν αρκούδα»

«Αν η δασκάλα μου ήταν ζώο θα ήταν κουκουβάγια γιατί γνωρίζει πολλά»

«Αν ήμουν ζώο θα ήμουν λαγουδάκι γιατί χοροπηδάω συνέχεια»

«Αν πήγαινα βόλτα στο δάσος θα ήθελα να συναντήσω ένα λύκο»

«Μ' αρέσει να παρατηρώ τις πατημασιές των ζώων και να αναρωτιέμαι τίνος ζώου είναι η κάθε μια»

«Το παιχνίδι με τις σκιές των ζώων είναι καταπληκτικό. Μπόρεσα να τα αναγνωρίσω όλα εκτός από τη νυφίτσα και τη βίδρα»

«Στην παντομίμα των άγριων ζώων δεν είμαι καλός, αλλά πέτυχα το λύκο ου ου ου!»

«Κυνηγός; Α, μπα. Δε θα γίνω ποτέ μου!»

«Ξέρετε ότι υπάρχουν κάτι ζωάκια στο δάσος κάτω από τις πέτρες που λέγονται ίουλοι και ισόποδα; Εγώ τώρα το έμαθα!»

ΕΛΕΝΗ ΣΟΥΜΑ –
ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ – ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΑΡΙΝΗ
13ο & 21ο Δημοτικά Σχολεία Κερατσινίου

Ο παράδεισος που έγινε Paradiso

Το περασμένο καλοκαίρι φιλοξένησα τη φίλη μου τη Φανή. Είμαι περήφανη για τον τόπο μου και με καμάρι της έδειχνα τις ομορφιές του και τα αξιοθέατα. Εκείνο το Σάββατο η μέρα ήταν πολύ ζεστή.

– Σήμερα το πρόγραμμα λέει κολύμπι, της είπα καθώς παίρναμε το πρωινό μας. Θα ήταν το πρώτο της μπάνιο. Ήξερα πως είχε μια απέχθεια για τις οργανωμένες πλαζ με τις ομπρέλες και τις ξαπλώστρες.

– Για το πρώτο σου μπάνιο σου έχω κάτι θαυμάσιο, ανακοίνωσα. Θα κολυμπήσουμε σε παραλία ερημική, με διάφανα νερά. Θα ξαπλώσουμε κάτω από το μεγάλο αρμυρίκι και θ' ακούμε μόνο το φλοίσβο των κυμάτων και το κελήδημα των πουλιών. Μετά θα ανεβούμε ακριβώς πάνω σ' ένα παραδοσιακό καλυβάκι που η αυλή του είναι διακοσμημένη με βότσαλα και θα πιούμε απ' το πηγάδι κάτω απ' την κληματαριά κρύο νερό. Δεν αργήσαμε να φτάσουμε εκεί. Καθώς πλησιάζαμε, άπλωσα το χέρι μου να της δείξω με μια μεγαλόπρεπη κίνηση τον «παράδεισό μου». Όμως το χέρι μου έμεινε μετέωρο. Γούρλωσα τα μάτια μου. Τι ήταν αυτό που αντίκριζα; Κιόσκια, ξύλινες επενδύσεις και τσιμέντο είχαν πλήξει το παραδοσιακό καλυβάκι. Ως και το χωμάτινο δρομάκι που κατεβαίναμε είχε επενδυθεί από μια ξυλοκατασκευή.

– Σαν πολύ μοντέρνος μου φαίνεται ο παράδεισός σου, είπε ειρωνικά η Φανή.

Κατεβήκαμε στην παραλία. Τρεις-τέσσερις ομπρέλες είχαν στηθεί εκεί. Ευτυχώς, το αρμυρίκι ήταν στη θέση

του. Μολονότι μας είχε κοπεί η διάθεση, χαρήκαμε τα γαλαζοπράσινα νερά με τις σκούρες σκιές κι ύστερα ξαπλώσαμε στα πεντακάθαρα βότσαλα, αλλά πριν προλάβουμε να χαλαρώσουμε, κάτι άγρια γκαπ! γκουπ! τάραξαν την ηρεμία του τοπίου.

DISCO λοιπόν!! Ένιωσα την οργή να με πνίγει. Ποιος



είχε καταπατήσει τόσο βάρβαρα τον παράδεισό μου;

Η μαγευτική μου παραλία έπεσε θύμα της ανθρώπινης κερδοσκοπίας. Ήτανε σαν να μου έκλεβαν ένα κομμάτι απ' τη ζωή μου. Η Φανή με κοίταζε αμίλητη και σκεπτική. Τα μαζέψαμε και φύγαμε απογοητευμένες.

Θ' αναρωτιέστε βέβαια πώς μου ήρθε η ιδέα να τα γράψω αυτά ύστερα από τόσον καιρό. Θα σας πω αμέσως. Ξαναπήγα προχθές, μετά την καταιγίδα στην παραλιούλα μου. Και τότε ένιωσα μια άγρια χαρά. Η θάλασσα που λυσομανούσε είχε ορμήσει πάνω στη ντίσκο και την είχε κάμει αξιοθρήνητη. «Γιούπι!!» φώναζα χαρούμενη. Η δικαιοσύνη της θάλασσας είχε τιμωρήσει τους εισβολείς. Πρώτη μου φορά χάρηκα αντικρίζοντας μια καταστροφή.

Θα μου πείτε: και τι αλλάζει; Θα τα ξαναφτιάξουν. Εγώ όμως ελπίζω να μην παραιτηθεί η θάλασσα απ' την απόδοση της δικαιοσύνης...

Άρθρο της μαθήτριας Ιωάννας Λέφα από το Γυμνάσιο Καρλοβασιού Σάμου για τη διεθνή έκδοση "YRE YearBook 2004" του Δικτύου «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον»

Είμαι διαφορετικός ... ε, και;

Το Κερατσίνι, μας ξάφνιασε ευχάριστα. Ένα καλαίσθητο έντυπο με τίτλο «Είμαι διαφορετικός. Ε, και;» έφτασε στα γραφεία της ΕΕΠΦ. Στο βιβλιοράκι αυτό που είναι έκδοση του 13ου και 21ου Δημοτικού Σχολείου Κερατσινίου και του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας και Προληπτικής Ιατρικής του Δήμου Κερατσινίου, παρουσιάζονται δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στο χρονικό διάστημα 1994-2003, στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγωγής Υγείας.

Μια ομάδα μαθητών από τα παραπάνω σχολεία, με την καθοδήγηση των φωτισμένων δασκάλων τους και με τη βοήθεια και συνεργασία ειδικών, έδειξαν στην πράξη πως η εκπαίδευση δεν είναι μόνο συσσώρευση γνώσεων.

Στόχος τους ήταν η συνύπαρξη στη μικρή κοινωνία του σχολείου, μαθητών με ειδικές ανάγκες (ή ιδιαίτερες ικανότητες), παιδιών «διαφορετικών». Τα παιδιά των σχολείων του Κερατσινίου συνεργάστηκαν με το ειδικό Σχολείο Ερμής, το Αργώ, το Ειδικό Σχολείο και Νηπιαγωγείο Κερατσινίου και το Ειδικό Σχολείο ΠΙΚΠΑ Πειραιά.

Το Πρόγραμμα αναπτύχθηκε σε 8 φάσεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικές από αυτές και ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από το βιβλιοράκι.

- Πρόγραμμα «προσομοίωσης» των μαθητών σε άτομα με ειδικές αισθητήριες ανάγκες, π.χ. ακοής: Κλείσαμε τα αυτιά των παιδιών με βαμβάκι, για να πετύχουμε άτομα με ακουστικά προβλήματα. Και ξαφνικά έπεσε σιωπή, απόλυτη ησυχία. Μάτια έκπληκτα. Αμή-

Είμαι διαφορετικός... ε, και;



χανα χαμόγελα. Μετά το βγάλσιμο του βαμβακιού από τα αυτιά, ακούστηκαν πολλά αχ, αχ και διάφορα όπως «δεν μπορούσα σ' αυτή την κατάσταση», «είναι ενοχλητικό», «για φαντασθείτε τους ανθρώπους που έχουν μόνιμο πρόβλημα ακοής».

- Έρευνα προσπελασιμότητας των δρόμων και των υπηρεσιών του Δήμου σε άτομα με κινητικά προβλήματα.
- Συμμετοχή σε αθλητικούς αγώνες.
- Παρασκευή μπισκότων αγάπης.

Τα παιδιά του 13ου και του 21ου Δημοτικού Σχολείου Κερατσινίου έμαθαν να αποδέχονται τη διαφορετικότητα. Έμαθαν να σέβονται τα άτομα με ειδικές ανάγκες και να έρχονται στη θέση άλλων. Έμαθαν να σέβονται τον άνθρωπο.

Εύγε στους δασκάλους και στους ειδικούς επιστήμονες που τους έδειξαν τον τρόπο. Εύγε στην Κλεοπάτρα Χατζηκώστα, Διευθύντρια του 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατσινίου που συνεχίζει να είναι πρωτοπόρος σε τέτοιες πρωτοβουλίες.

Μ. Ρ.

2004 ΕΥΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το 2004 ήταν μια ιδιαίτερη χρονιά για την Ελλάδα, μία ιδιαίτερη χρονιά για τον Αθλητισμό, τον Πολιτισμό και το Περιβάλλον. Οι Συντονιστικές Επιτροπές των Προγραμμάτων και Δικτύων της ΕΕΠΦ πρότειναν στις Περιβαλλοντικές Ομάδες που συμμετέχουν σε αυτά, να στείλουν «2004 ευχές για το Περιβάλλον», προσδοκώντας ότι οι σχολικές ευχές θα φέρουν ένα πράσινο - ελπιδοφόρο μήνυμα σε όλη την Ελλάδα. Οι εκατοντάδες χειροποίητες κάρτες, από μαθητές και μαθήτριες, σχεδιασμένες με χάρη και ευαισθησία, γέμισαν με χρώμα και ελπίδα για τον Πολιτισμό και την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση τα σχολεία που τις έλαβαν. Αρκετές από αυτές παρουσιάζονται σε αυτό το τεύχος.

Κ. Χ, Α. Β.



Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, όσον αφορά την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, στοχεύει

- Στην εποικοδομητική συνεργασία όλων των φορέων που εμπλέκονται στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.
- Στη σύνδεση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με τα Προγράμματα για την προστασία της φύσης, ώστε να γίνεται περισσότερο πρακτική

Επίσης, υποστηρίζει συστηματικά το έργο των εκπαιδευτικών με

- την άμεση και καλύτερη επικοινωνία,
- την παροχή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, που γράφεται από εκπαιδευτικούς,
- τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων,
- τη δημοσίευση καινοτόμων δραστηριοτήτων,
- τη χρήση όποιου μέσου προωθεί την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και προάγει το έργο της.

Τα ενυπόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν τις απόψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Το φωτογραφικό υλικό προέρχεται από το αρχείο της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης και των συνεργατών της, εκτός εάν σημειώνεται διαφορετικά.

Μοιραστείτε μαζί μας τις σκέψεις, ιδέες και προβληματισμούς σας.

Αν θέλετε να δείτε δημοσιευμένες τις δραστηριότητές σας, τις σκέψεις σας και τους προβληματισμούς σας, ιδού το βήμα που θα σας δεχτεί και θα αξιοποιήσει τη δημιουργική και πρωτότυπη δουλειά σας.

Περιμένουμε και επιθυμούμε τη συνεργασία με σας, τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, τους ειδικούς επιστήμονες, τους ευαισθητοποιημένους ανθρώπους.

Τηλεφωνήστε για πληροφορίες στο 210-3224 944, και στείλτε το κείμενο σε ηλεκτρονική μορφή στη διεύθυνση: hspn@hol.gr



ΔΗΜΟΣΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΚΚΙΝΟΣΜΑΤΟΣ

www.eepf.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΜΟΤΙΝΗΣ



2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΜΟΤΙΝΗΣ



2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΜΟΤΙΝΗΣ



ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΥΛΑΝΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ



ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΕΡΤΙΝΗΣ



2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΟΜΟΤΙΝΗΣ



15ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ



21ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ



ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΡΤΕΣ 2004 ΕΥΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ